

KHETI DUNIYAN, PATIALA

ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਭਾਰਤ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਖਬਾਰ (ਨਿਊਜ਼-ਪੇਪਰ)

Rs.10/-

www.khetiduniyan.in

Editor : Jagpreet Singh • RNI/42269/83 • Issue Dated 20-01-2024 • Vol.42 No.03 • Ph. : 0175-2214575, 90410-14575 • Page : 16 E-mail : khetiduniyan1983@gmail.com

ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ

ਨਾਗਪੁਰੀ ਸੰਤਰੇ ਨੂੰ ਖੱਟਾ ਕਰੇਗਾ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿੰਨੂ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿੰਨੂ ਹੁਣ ਨਾਗਪੁਰ ਦੇ ਸੰਤਰੇ ਨਾਲ ਭਿੜਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਖਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿੰਨੂ ਨੂੰ ਠੁੰਡਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਕਿੰਨੂ ਦੇ ਭਾਅ ਦੀ ਮੰਦਹਾਲੀ ਨੇ ਬਾਗਬਾਨ ਭੁੱਜੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅੱਕੇ ਹੋਏ ਕਿੰਨੂ ਉਤਪਾਦਕ ਬਾਗ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿੰਨੂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਬਾਗਬਾਨਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਐਤਕੀ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਟਨ ਕਿੰਨੂ ਦੇ ਬਾਗ ਖਰੀਦ ਲਏ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਬਾਗਬਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੂ ਦਾ ਮੁੱਲ 25 ਤੋਂ 30 ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਤੱਕ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਐਤਕੀ 5-10 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ 'ਤੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਵੇਸਲੀ

ਰਹੀ ਅਤੇ ਬਾਗਬਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਸਲ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭਾਅ ਸੁੱਟਣੀ ਪਈ। ਇਸ ਵਾਰ ਫਸਲ ਦਾ ਝਾੜ ਦੁੱਗਣਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਝਾੜ 9-10 ਟਨ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,

ਜੋ ਕਿ ਐਤਕੀ ਵੱਧ ਕੇ 18 ਟਨ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਤੱਕ ਜਾ ਪੁੱਜਾ ਹੈ। ਮਾਹਿਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਠੰਢ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਝੜਨ ਵਾਲੀ ਫਸਲ ਐਤਕੀ ਡਿੱਗੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ, ਕਰਕੇ ਫਸਲ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਹੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਸੰਤਰੇ ਦੀ ਫਸਲ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਕਾਫੀ ਵਧੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਗਪੁਰ ਦਾ ਸੰਤਰਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਕਿੰਨੂ ਦਾ ਭਾਅ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਰੋਲਾ ਪਾ

ਕੇ ਕਿੰਨੂ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਸਿਰ ਤੋਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਗ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੈ। ਕਿੰਨੂ ਦਾ ਸੀਜ਼ਨ ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਲ ਕਿੰਨੂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ 13.50 ਲੱਖ ਮੀਟਰਿਕ ਟਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਇਹ 8 ਲੱਖ ਮੀਟਰਿਕ ਟਨ ਸੀ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਸੁਖਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਲੁੱਟੇ ਜਾਣ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਖਰੀਦੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿੰਨੂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਪਲਾਂਟ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਡੀਵੈਂਟਿੰਗ ਪਲਾਂਟ ਸਿਰਫ ਅੱਗੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਭੁਬਨੇਸ਼ਵਰ, ਵਾਰਾਣਸੀ ਅਤੇ ਸਿਲੀਗੁੜੀ ਵਿਚ ਕਿੰਨੂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚਾਰ ਲੱਖ ਲੀਟਰ ਜੂਸ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਣਵੱਤਾ ਕਰਕੇ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਬਾਗਬਾਨਾਂ ਨਾਲ 10-11 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਾਗਬਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਢਾਹ ਮਿਲੇਗੀ।

ਇਸ ਸਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧੀਆ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ

ਖੇਤੀ ਮੰਤਰੀ ਅਰਜੁਨ ਮੁੰਡਾ ਨੇ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਚੰਗੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ। ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਰਬੀ ਯਾਨੀ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਫਸਲ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਹੁਣ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ

ਹੈ। ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਕਣਕ ਬੀਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਮੁਤਾਬਕ ਫਸਲ ਵਰ੍ਹਾ 2023-24 (ਜੁਲਾਈ-ਜੂਨ) ਦੇ ਚਾਲੂ ਰੱਬੀ ਸੀਜ਼ਨ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਫਤੇ ਤੱਕ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਕੁੱਲ ਰਕਬਾ 336.96 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਵੱਧ ਸੀ ਜਦਕਿ ਇਕ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਅੰਕੜਾ 335.67 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਖੁਰਾਕ ਨਿਗਮ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅੱਸ਼ੋਕ ਕੇ ਮੀਨਾ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁਲਕ ਚਾਲੂ ਫਸਲੀ ਵਰ੍ਹੇ 2023-24 ਵਿਚ 11.4 ਕਰੋੜ ਟਨ ਕਣਕ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦਾ ਨਵਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਸਿਰਜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੌਸਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਆਮ ਜਿਹੀ ਰਹੇ। ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਇਕ ਅਫਸਰ ਮੁਤਾਬਕ ਫਸਲ ਚੰਗੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਠੰਢੇ ਮੌਸਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕਣਕ ਤੇ ਰਬੀ ਸੀਜ਼ਨ ਦੀਆਂ ਹੋਰਨਾ ਫਸਲਾਂ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਲਈ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਸੂਬਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸਾਲ ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਕਰੀਬ 59 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਬੀਜੀ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਬਾਰਸ਼ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਾਗਬਾਨੀ ਉਤਪਾਦਨ 355.25 ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ

ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਸਾਲ 2022-23 ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਾਗਬਾਨੀ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਰਕਬੇ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਤੀਸਰਾ ਅਗਾਊਂ ਅਨੁਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2022-23 ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਬਾਗਬਾਨੀ ਉਤਪਾਦਨ 355.25 ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਲ 2021-22 (ਅੰਤਿਮ) ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 8.07 ਮਿਲੀਟਨ ਟਨ ਜ਼ਿਆਦਾ (2.32% ਦਾ ਵਾਧਾ) ਹੈ।

ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ ਅਰਜੁਨ ਮੁੰਡਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਾਂ/ਸੰਘ ਰਾਜ ਖੇਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਾਲ 2022-23 ਦੇ ਤੀਜੇ ਅਗਾਊਂ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲਾਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਰੋਪਣ ਫਸਲਾਂ, ਮਸਾਲਿਆਂ, ਫੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਦ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਹੈ।

ਫਲਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਸਾਲ 2021-22 ਵਿੱਚ 107.51 ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2022-23 ਵਿੱਚ 109.53 ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਸਾਲ 2022-23 ਵਿੱਚ 213.88 ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਸਾਲ 2021-22 ਵਿੱਚ ਉਤਪਾਦਨ 209.14 ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ ਸੀ। ਰੋਪਣ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਸਾਲ 2021-22 ਵਿੱਚ 15.76 ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2022-23 ਵਿੱਚ 16.84 ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ।

ਆਲੂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ 60.22 ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਸਾਲ 2021-22 ਵਿੱਚ ਉਤਪਾਦਨ 56.18 ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ ਸੀ। ਟਮਾਟਰ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਸਾਲ 2021-22 ਵਿੱਚ 20.69 ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 2022-23 ਵਿੱਚ 20.37 ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ।

KS Group PUNJAB
www.kstagrotech.org
sales@kstagrotech.org

ਕਿਸਾਨ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਖੁਸ਼ਹਾਲ

ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਸਟਰਾ-ਰੀਪਰ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾਓ

ਕੇ.ਐਸ. ਐਗਰੋਟੈਕ ਪ੍ਰਾ.ਲਿ.
ਰਾਏਕੋਟ ਰੋਡ, ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ, ਜ਼ਿਲਾ ਸੰਗਰੂਰ, ਪੰਜਾਬ

KSA Straw Reaper

Contact No.
+91 92170-70555
+91 92170-71755

ਸਰਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਠੰਡ, ਧੁੰਦ, ਠੰਡੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਵਾਰ ਕੁਝ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਵੀ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰਦੀ ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀਆਂ ਸਫੈਦੇ ਅਤੇ ਪਛੇਤੇ ਤੋਰੀਏ ਤੋਂ ਨੈਕਟਰ (ਕੱਚਾ ਸ਼ਹਿਦ) ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਫੁੱਲ-ਫਲਾਕੇ ਦੀ ਘਾਟ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਤੋਰੀਏ ਆਦਿ ਦਾ ਸ਼ਹਿਦ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਕੱਢ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਰਦੀ ਵਧਣ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਦ ਛੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਜੰਮ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਦ ਕੱਢਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ਸਰਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸਫੈਦੇ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਰਸੀਮ ਅਤੇ ਕਣਕ ਆਦਿ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਬੀਜੀ ਸਰ੍ਹੋਂ ਜਾਤੀ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵੀ ਇਸ ਬੁਝੂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਕਟੁੰਬਾਂ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਢੰਗ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤ
 ਸਰਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਕਟੁੰਬਾਂ ਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰੀਖਣ

ਪਏ ਕਟੁੰਬਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤਾਪਕਾਨ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਆਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕਟੁੰਬ ਕੰਮ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਕਰਨਗੇ । ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਧੁੱਪ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ

ਕਰਨਾ ਅਤਿਅੰਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸੁੱਖੇ ਜਾਂ ਸ਼ਾਮੀ ਦੇਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਟੁੰਬ ਵਿਚਲੇ ਮੱਖੀਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਕਟੁੰਬਾਂ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਇਸ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਟੁੰਬ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਸਰਦੀ ਲੰਘਾ ਸਕਣ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਸਕਣ । ਇਸ ਲਈ ਜਾਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਣੀ ਮੱਖੀ ਯੋਗ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੈ, ਮੱਖੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਾਫੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਅਤੇ ਮੱਖੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰੀ ਜਾਂ ਮਾਈਟ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਕਟੁੰਬ ਕੋਲ ਲੋੜੀਂਦੀ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਛੱਤੇ ਹਨ, ਆਦਿ । ਨਵੀਂ ਗਰਭਤ ਰਾਣੀ ਮੱਖੀ ਵਾਲੇ ਕਟੁੰਬ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਸਰਦੀ ਲੰਘਾ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਪੁਰਾਣੀ ਰਾਣੀ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਟੁੰਬਾਂ ਲਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਘੱਟ ਬਲਤਾਂ ਵਾਲੇ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਸਰਦੀ ਰੁੱਤੇ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਐਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਸਰਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਤਕੜੇ ਕਟੁੰਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਵਾਲੇ ਛੱਤੇ ਮੱਖੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਦੇਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਲਤਾ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਦੋ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿਓ ।

ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਧੁੱਪ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਵਿਧੀ
 ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਧੁੱਪ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਕਟੁੰਬਾਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਧੁੱਪ ਪਏ ਕਟੁੰਬਾਂ ਵਿਚ ਛਾਂ ਵਿਚ

ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧੁੱਪ ਮਿਲ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਹ ਠੰਡੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਤਰੇਲੇ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਿਣ । ਜੇਕਰ ਮੌਜੂਦਾ ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀ ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਧੁੱਪ ਦਾ ਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀਆਂ ਕਟੁੰਬ ਧੁੱਪ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਥਾਂ ਰੱਖਦੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । ਮੱਖੀਆਂ ਦੇ ਕਟੁੰਬ ਧੁੱਪ ਕਰਨ ਸਮੇਂ 'ਤਿੰਨ ਫੁੱਟ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਕਿਲੋਮੀਟਰ' ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਫਾਰਮ ਤੇ ਛਾਂ ਤੋਂ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਲਿਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ ਧੁੱਪ ਵੱਲ 3-3 ਫੁੱਟ ਖਿਸਕਾਵੇ । ਪਰੰਤੂ ਫਾਰਮ ਤੇ ਧੁੱਪ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਟੁੰਬਾਂ ਦੇ ਗੇਟ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ 3 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੂਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਧੁੱਪ ਰੱਖੋ । ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉਣ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੇਟ ਪੂਰਬ-ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਗੇਟ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧੁੱਪ ਪੈ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਿੱਘ ਮਿਲਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀਆਂ ਸਵੇਰੇ ਸੁੱਖੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿਣ ।

ਠੰਡੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ
 ਸਰਦੀ ਰੁੱਤੇ ਅਕਸਰ ਲਹਿੰਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲੋਂ ਠੰਡੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀ ਫਾਰਮ ਬਨਾਉਣ ਸਮੇਂ ਫਾਰਮ ਦੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਸਰਦੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉ ਲਈ ਝਾੜੀਦਾਰ ਬੂਟਿਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਵਾੜ ਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਸਬਾਬੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਗੇਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਾਈਵ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤਰੇੜਾਂ, ਝੀਠਾਂ ਆਦਿ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੇਪ ਜਾਂ ਗਾਰੇ ਨਾਲ

ਸਰਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀ ਕਟੁੰਬਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ

ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਅਮਿਤ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਮੋਹਿਦਰ, ਕੀਟ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਭਾਗ, ਪੀ. ਏ. ਯੂ., ਲੁਧਿਆਣਾ (ਮੋ. 80546-04967)

ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ । ਠੰਡੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਟੁੰਬਾਂ ਦੇ ਹਾਈਵ ਦੇ ਗੇਟ ਵੀ ਛੋਟੇ ਕਰ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ।

ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣਾ
 ਜੇਕਰ ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀ ਫਾਰਮ ਦੇ ਕੁਝ ਕਟੁੰਬ ਸਰਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਂ ਰਾਣੀ-ਰਹਿਤ ਹਨ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਟੁੰਬਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਯੋਗ ਅਤੇ ਗਰਭਤ ਹੋਣ, ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਟੁੰਬ ਜਾਂ ਤਾਂ ਠੰਡ ਲੰਘਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਤੇ ਜੇਕਰ ਬਚ ਵੀ ਜਾਣ ਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਹਿਦ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ । ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਜਾਂ ਜੋੜਨ ਲਈ ਅਖਬਾਰ ਵਾਲੇ ਤਰੀਕਾ ਬਹੁਤ ਸਫਲ, ਸੌਖਾ ਅਤੇ ਮੱਖੀ ਪਾਲਕਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਹੈ । ਮੱਖੀ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੇ ਇਸ ਢੰਗ ਵਿਚ, ਹਾਈਵ ਟੂਲ ਦੀ ਠੋਕ ਨਾਲ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ੀਟ ਵਿਚ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਟੱਕ ਲਾ ਦਿਓ । ਇਹ ਟੱਕ ਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਨਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕਿ ਜੋੜੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਟੁੰਬਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤਾ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਸਕੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਜਲਦੀ-ਜਲਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੋਕਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਨਾ ਲੰਘ ਸਕਣ । ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਲਤਾ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਸੁਦਾ ਕਟੁੰਬ ਦੇ ਹਾਈਵ ਦਾ ਬਹੁਰਲਾ ਅਤੇ ਅੰਦਰਲਾ ਢੱਕਣ ਹਟਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਰੇਮਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰਲੇ ਡੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢੱਕਣ ਲਈ ਇਹ ਕੱਟ ਲੱਗਿਆ ਅਖਬਾਰ ਵਿਛਾ ਦਿਓ । ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋੜਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਰਾਣੀ-ਰਹਿਤ ਜਾਂ ਰਾਣੀ-ਰਹਿਤ ਕੀਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਟੁੰਬ ਵਾਲੇ ਹਾਈਵ ਨੂੰ ਹੇਠਲੇ ਫੋਟੋ (ਬਾਠਮ ਬੋਰਡ) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੱਖੀਆਂ ਸਮੇਤ ਚੁੱਕ ਕੇ ਅਖਬਾਰ ਰੱਖੇ ਰਾਣੀ-ਸੁਦਾ ਕਟੁੰਬ ਉੱਪਰ ਟਿਕਾ ਦਿਓ । ਦੋਹਾਂ ਚੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਜੋੜਾਂ ਨੂੰ ਟੇਪ ਜਾਂ ਗਾਰੇ ਨਾਲ ਲਿੱਪ ਕੇ ਉੱਪਰਲੇ ਚੈਂਬਰ ਨੂੰ ਮੱਖੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ । ਇਸ ਅਖਬਾਰ ਦੀਆਂ ਮੋਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦੋਹਾਂ ਚੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤਾ ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਦੋਹਾਂ ਚੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਵੀ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚਲੀਆਂ ਮੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੱਡੀਆਂ ਕਰਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਲੰਘਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਦੋਹਾਂ ਚੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਇੱਕ-ਮਿੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਚੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਫੋਟੋ ਹੋਏ ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿਓ । ਜੇਕਰ ਹੇਠਲੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਮੱਖੀਆਂ ਦੇ ਫਰੇਮ ਘੱਟ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉੱਪਰਲੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿੱਚੋਂ ਪੂਰੇ ਕਰ ਦਿਓ । ਉੱਪਰਲੇ ਚੈਂਬਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਟਾ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹੋ ।

ਵਾਧੂ ਛੱਤੇ ਸੰਭਾਲਣੇ
 ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਦ ਕੱਢਣ ਮਗਰੋਂ ਅਤੇ ਸਰਦੀ ਵਿਚ ਮੱਖੀਆਂ ਦੇ ਘੱਟ ਬਹੁਤ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਘਟਣ ਕਾਰਨ ਕਾਫੀ ਛੱਤੇ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਛੱਤੇ ਹਾਈਵ ਵਿਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਏ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਕਟੁੰਬਾਂ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਸਰਦੀ ਦੀ ਪੈਕਿੰਗ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਾਲਤੂ ਛੱਤੇ ਕੱਢ ਕੇ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਛੱਤੇ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਬਹਾਰ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਣ ।

ਸਰਦੀ ਦੀ ਪੈਕਿੰਗ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ, ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ
 ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀਆਂ ਠੰਡੇ ਲਹੂ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਹਨ । ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਇਕਸਾਰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀਆਂ ਸਰਦੀ ਰੁੱਤੇ ਕਟੁੰਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਝੁੰਡ ਬਣਾ ਕੇ ਕਟੁੰਬ ਨੂੰ ਗਰਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਰੁੱਤੇ ਮੱਖੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੌਖਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਟੁੰਬ ਨੂੰ ਪੈਕਿੰਗ ਦੇਣੀ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਅਕਸਰ ਸਰਦੀ ਦੀ ਪੈਕਿੰਗ ਦੇਣ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਵੀ ਕਟੁੰਬਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਘਟਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ । ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਤਾਪਮਾਨ ਅਕਸਰ ਦਿਨ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਤੋਂ 10-15 ਡਿਗਰੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਰਾਤ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀ ਪੈਕਿੰਗ ਦੇ ਦੇਣੀ

ਲਈ ਛੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਜੇਗੀ ਖੁਰਾਕ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇ ।

ਵਾਲੇ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰਲੀ ਪੈਕਿੰਗ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ਜੇਕਰ ਕਟੁੰਬ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ (6-7 ਮੱਖੀ ਛੱਤੇ ਵਾਲੇ ਕਟੁੰਬ) ਤਾਂ ਹਾਈਵ ਅੰਦਰਲੇ ਸਾਰੇ ਛੱਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਘੱਕ ਕੇ ਅਖੀਰਲੇ ਛੱਤੇ ਨਾਲ ਡੰਮੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਖਾਲੀ ਛੱਤਾ ਲਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਬਚੀ ਥਾਂ ਵਿਚ ਪੈਕਿੰਗ ਭਰ ਦਿਓ । ਪਰੰਤੂ ਬਹੁਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰਲੀ ਪੈਕਿੰਗ ਦੇਣ ਲਈ ਹਾਈਵ ਵਿਚ ਮੱਖੀਆਂ ਵਾਲੇ ਛੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਕਾਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਉਪਰੰਤ, ਦੋਹਾਂ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਵਾਲੀਆਂ ਫਰੇਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਡੰਮੀ ਬੋਰਡ ਲਾ ਦਿਓ । ਹੁਣ ਫਰੇਮਾਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਜਾਂ ਮੋਮੀ ਲਿਫਾਫਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁੱਕੀ ਪਰਾਲੀ ਪਾ ਕੇ ਭਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਅੰਦਰਲੀ ਪੈਕਿੰਗ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਕਿ ਪੈਕਿੰਗ ਵਿਚ ਮੱਖੀਆਂ ਨਾ ਫਸਣ ।

ਬਾਹਰਲੀ ਪੈਕਿੰਗ
 ਬਾਹਰਲੀ ਪੈਕਿੰਗ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਹਾਈਵ ਨੂੰ ਹੇਠੋਂ ਅਤੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਢੱਕ ਕੇ ਸਰਦੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ । ਸਟੈਂਡ ਦੇ ਉੱਪਰ ਅਤੇ ਬਾਠਮ ਬੋਰਡ ਹੇਠਾਂ 2-2 ਇੰਚ ਮੋਟੀ ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਛਾ ਕੇ ਉਸ ਉੱਪਰ ਹਾਈਵ ਟਿਕਾਓ । ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਵਧੀ ਹੋਈ ਵਾਧੂ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦਿਓ । ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਪਰਾਲੀ ਦੇ ਤੀਲੇ ਆਦਿ ਵੀ ਕੱਟ ਦਿਓ ਤਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਟੁੰਬ ਵਿਚ ਸਿੱਲ੍ਹ ਜਾਂ ਕੀੜੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹਨ । ਹਾਈਵ ਦੇ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਵੀ ਮੋਮੀ ਕਾਗੂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਪੇਟੇ ਕਿ ਗੇਟ ਬੰਦ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਵਿਰਲਾਂ/ਝੀਠਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢੱਕੀਆਂ ਜਾਣ । ਪੈਕਿੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ ਕਟੁੰਬ ਵਿਚ ਬਲਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 3 ਤੋਂ 5 ਕਿਲੋ ਤੱਕ ਖੁਰਾਕ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਸਰਦੀ ਦੀ ਪੈਕਿੰਗ ਦੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਅੰਦਰਲੀ ਪੈਕਿੰਗ
 ਅੰਦਰਲੀ ਪੈਕਿੰਗ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਰਦੀ ਰੁੱਤੇ ਹਾਈਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਧੂ ਥਾਂ ਨੂੰ ਪਰਾਲੀ, ਤੂੜੀ, ਲੱਕੜ ਦੇ ਬੂਰੇ ਜਾਂ ਥਰਮੋਕੋਲ ਆਦਿ ਨਾਲ ਭਰਨਾ ਤਾਂ ਕਿ ਕਟੁੰਬਾਂ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਤਾਪਮਾਨ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕੇ । ਪਰਾਲੀ ਇਸ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ, ਵਰਤਣ ਵਿਚ ਆਸਾਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਵਿਕਲਪਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸਸਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਅੰਦਰਲੀ ਪੈਕਿੰਗ ਦੀ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਯੋਗ ਰਾਣੀ ਵਾਲੇ ਪਰ ਕਮਜ਼ੋਰ (ਘੱਟ ਬਲਤਾ ਵਾਲੇ) ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ । ਦਸ ਫਰੇਮਾਂ ਦੀ ਬਲਤਾ

ਖੁਰਾਕ ਦੇਣਾ
 ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤੀ ਥਾਂ ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀਆਂ ਪੋਲਣ ਅਤੇ ਨੈਕਟਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਫਿਰ ਵੀ ਮੱਖੀਆਂ ਦੇ ਕਟੁੰਬ ਕੋਲ ਸਰਦੀਆਂ ਲੰਘਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਖੁਰਾਕ (ਸ਼ਹਿਦ) ਦੀ ਘਾਟ ਵਾਲੇ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਟੁੰਬਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸ਼ਹਿਦ ਹੋਵੇ, ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਦੋ ਸ਼ਹਿਦ ਦੇ ਛੱਤੇ ਕੱਢ ਕੇ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । ਜੇ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਸਰਦੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਖੰਡ ਦਾ ਗਾੜ੍ਹਾ ਘੋਲ (2 ਹਿੱਸੇ ਖੰਡ ਅਤੇ 1 ਹਿੱਸਾ ਪਾਣੀ) ਛੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭਰ ਕੇ ਨਿੱਘੀ ਧੁੱਪ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਣਕ ਅਨਾਜ ਦੀ ਮੁੱਖ ਫਸਲ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕੋਈ 36 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਣਕ ਅਤੇ ਜੌਆਂ ਨੂੰ ਖੜੀ ਫਸਲਾਂ ਤੇ ਕਈ ਵੈਰੀ ਸੁੰਡੀਆਂ/ਚੇਪਾ/ਸਿਉਂਕ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਜੋ 10 ਤੋਂ 20 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਕਈ ਵਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਹੇਠ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਣਕ ਅਤੇ ਜੌਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵੈਰੀ ਕੀੜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਕਰੋ

ਛੋਟੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।

ਡਾ. ਡੀ. ਡੀ. ਨਾਰੰਗ,
ਸਾਬਕਾ ਕੀਟ ਵਿਗਿਆਨੀ,
ਪੀ. ਏ. ਯੂ. ਲੁਧਿਆਣਾ
(ਮੋ. 94647-20231)

ਬਾਅਦ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਣਕ ਪੱਕਣ ਵੇਲੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਵਿਚ ਦਾਣਿਆਂ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਰੋਕਥਾਮ : ਇਸ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ 800 ਮਿ. ਲਿ. ਏਕਾਲਕਸ 25 ਈ ਸੀ (ਕੁਇਨਲਫਾਸ) ਨੂੰ 100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਛਿੜਕੋ।

4. ਚੇਪਾ : ਜਦੋਂ ਬੱਦਲਵਾਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਘਸਮੈਲੇ ਬਿਨਾਂ ਪਰਾਂ ਵਾਲੇ ਚੇਪੇ ਦੇ

ਜੌਆਂ ਦਿਆਂ ਸਿੱਟਿਆਂ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਨਵੇਂ ਦਾਣਿਆਂ ਦਾ ਰਸ ਚੂਸਦੇ ਹਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਿੱਟੇ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਵਾਰ 20 ਤੋਂ 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਝਾੜ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰੋਕਥਾਮ : ਜੇਕਰ 5 ਚੇਪੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਿੱਟਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਸ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ 20 ਗ੍ਰਾਮ ਐਕਟਾਰਾ 25 WG (ਥਾਇਆ-ਮੈਥੋਕਸਮ) ਦਾ ਇਕ ਛਿੜਕਾਅ 100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਇਕ ਸਾਰ ਸਪਰੇਅ ਕਰੋ।

ਖਾਸ ਨੋਟ : (1) ਚੇਪੇ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਸਿੱਟੇ ਪੈਣ ਵੇਲੇ ਕਰੋ।

(2) ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਚੇਪੇ ਦਾ ਹਮਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਖੇਤ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੇ ਹਮਲੇ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਤੇ ਹੀ ਕਰੋ ਤਾਂ ਕਿ ਚੇਪੇ ਦਾ ਹਮਲਾ ਅੱਗੇ ਫੈਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

5. ਸਿਉਂਕ : ਆਮ ਤੌਰ ਦੇ ਸਿਉਂਕ ਦਾ ਹਮਲਾ ਰੇਤਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਖੜੀ ਕਣਕ/ਜੌਆਂ ਦੀ ਫਸਲਾਂ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਨੁਕਸਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਖਾਈ ਦੇਵੇ ਤਾਂ 1.2 ਲਿਟਰ ਡਰਸਬਾਨ 20 ਈ. ਸੀ. (ਕਲੋਰੋਪਾਈ ਰੀਫਾਸ) ਨੂੰ 20 ਕਿਲੋ ਸਲਾਬੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਰਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਟਾ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਛੱਟਾ ਮਾਰ ਕੇ ਹਲਕੀ ਪਤਲੀ ਸਿੰਚਾਈ ਕਰੋ।

1. ਤਣੇ ਦੀ ਗੁਲਾਬੀ ਸੁੰਡੀ : ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੁੰਡੀਆਂ ਛੋਟੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ

2. ਸੈਨਿਕ ਸੁੰਡੀ : ਇਸ ਦਾ ਹਮਲਾ ਪਰਾਲੀ ਵਾਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਆਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ

ਤਣਿਆਂ ਵਿਚ ਮੋਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਦਰਲਾ ਮਾਦਾ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੂਟੇ ਪੀਲੇ ਪੈ ਕੇ ਸੁੱਕ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪਿਛੇਤੀ ਕਣਕ ਵਿਚ)

ਰੋਕਥਾਮ : (1) ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਪਾਣੀ ਲਾਓ ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਛੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੁੰਡੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰ ਸਕਣ।

(2) ਕਲੋਰੋਪਾਈਰੀਫਾਸ 20 ਈ ਸੀ- ਇਕ ਲਿਟਰ ਦਵਾਈ 100-120 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਇਕ ਸਾਰ

ਸਾਰ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਖੜੀ ਫਸਲ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਛਾਅ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਭਰਵੀਂ ਕਣਕ ਦੇ ਬੂਟੇ ਹੋਣ। ਚੰਗੇ ਨਤੀਜੇ ਲਈ ਛਿੜਕਾਅ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਕਰੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਸੁੰਡੀਆਂ ਬੂਟਿਆਂ

ਜਦੋਂ ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਬੱਲੀਆਂ ਵਿਚ (ਦੇਦੇ) ਨਵੇਂ ਕਣਕ ਦੇ ਦਾਣੇ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹਰੀਆਂ ਅਤੇ ਚਿੱਤਕਬਰੀ ਘਸਮੈਲੇ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਅਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਸੁੰਡੀਆਂ ਨਵੇਂ ਤਾਜ਼ੇ ਪੱਤੇ/ਡੰਡੀਆਂ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਦਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਧ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹਰੇ-ਭਰੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਕੇ ਰੁੰਡ-ਮਰੁੰਡ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਦੇ ਉਪਰਲੀ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਛੱਤਰੀ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਕਣਕ ਦੀ ਬੱਲੀਆਂ ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

3. ਛੋਲਿਆਂ ਦੇ ਡੱਡਿਆਂ ਦੀ (ਹਰੀ/ਘਸਮੈਲੀ) ਸੁੰਡੀ (ਅਮਰੀਕਣ ਸੁੰਡੀ) : ਇਸ ਦਾ ਹਮਲਾ ਕਪਾਹ ਤੋਂ

ਜਵਾਨ ਮਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ (ਬਚ) ਜੋ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਗੋਭਾਂ/ਨਰਮ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਰਸ-ਚੂਸਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੱਤੇ ਪੀਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਣਕ ਅਤੇ

ਖੁੰਬਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਖਰਚੇ ਵਿੱਚ ਮੌਸਮੀ ਅਤੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਫਲ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਕਿਸਾਨ : ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਬਟਨ ਖੁੰਬ ਇਕ ਸਰਦ ਰੁੱਤੀ ਖੁੰਬ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਖੁੰਬ ਉਤਪਾਦਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਨਾਫੇ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ। ਜੇਕਰ ਘੱਟ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਮੌਸਮੀ ਬਟਨ ਖੁੰਬਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮ੍ਹਾਂ ਪਹਿਨਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਠਾਠਾ ਦੇ ਸੂਝਵਾਨ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਚੀਮਾ ਖੁੰਬ ਫਾਰਮ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ।

ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਜ਼ਿਲਾ ਤਰਨਤਾਰਨ ਦੇ ਪਿੰਡ ਚੀਮਾ ਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਪਿਤਾ-ਪੁਰਖੀ ਕਿੱਤੇ ਖੇਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਤਕਰੀਬਨ 30 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਾਹਬਾਦ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਬਟਨ ਖੁੰਬ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ। ਪਿਛਲੇ 3-4 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਾਹਿਲਪੁਰ-ਫਰਵਾੜਾ ਰੋਡ ਤੇ ਸਥਿਤ ਪਿੰਡ ਠਾਠਾ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਖੁੰਬ ਫਾਰਮ ਖੋਲਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬਟਨ ਖੁੰਬ ਦੀ ਮੌਸਮੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਾਕੀ ਖੁੰਬ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰ ਰਹੇ

ਹਨ। ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਮਾਰਚ-ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਬਾਂਸਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲੀਆਂ ਜਾਂ ਝੋਪੜੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਖੁੰਬਾਂ ਬੀਜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁੱਲੀਆਂ ਢਾਹ ਕੇ ਖਾਲੀ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਝੋਨਾ ਬੀਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਝੋਨਾ ਵੱਢਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੁਬਾਰਾ ਕੁੱਲੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਖੁੰਬਾਂ ਬੀਜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਚੱਕਰ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਕੁੱਲੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਾਂਸ, ਸਰਕੰਡਾ, ਮੱਕੀ ਦੇ ਟਾਂਡੇ, ਪਰਾਲੀ, ਪੋਲੀਸੀਟ ਆਦਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਕੁੱਲੀ 60x30 ਫੁੱਟ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਸੀਜਨ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ 10-12 ਕੁੱਲੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਖੁੰਬਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਲਿਫਾਫਿਆਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾਂ ਬੈਡ ਸਿਸਟਮ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੇਬਰ ਦੀ ਬੱਚਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਝਾੜ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ

ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਕੁੱਲੀ ਜਾਂ ਝੋਪੜੀ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 200 ਕੁਇੰਟਲ ਕੰਪੋਸਟ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਨ 40-45 ਕੁਇੰਟਲ ਤਾਜ਼ੀ ਖੁੰਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਝਾੜ ਲਈ ਚੰਗੀ ਕੰਪੋਸਟ (ਜੋ ਕਿ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ ਤੇ ਕੰਪੋਸਟਿੰਗ ਯੂਨਿਟ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ) ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਮਿਆਰੀ ਖੁੰਬਾਂ ਦਾ ਬੀਜ

(ਸਪਾਨ) ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਿਆਰ ਖੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਪੈਕ ਕਰਕੇ ਜਲੰਧਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਰਗੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਹੀਨੇ ਖੁੰਬਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁੱਲੀਆਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਕੇ ਖੇਤ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੱਦੂ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਲਈ ਜਲਦੀ ਪੱਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸਮ ਪੀ. ਆਰ.-126 ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

ਤਾਂ ਜੋ ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਖੁੰਬਾਂ ਲਈ ਖੇਤ ਜਲਦੀ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਣ।

ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਤਜਰਬੇ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਹੈ। ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੇਟੇ ਸ. ਅਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੇ. ਵੀ. ਕੇ. ਬਹੋਵਾਲ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ 'ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਾਸ਼ਤ ਅਤੇ ਨਰਸਰੀ ਉਤਪਾਦਨ' ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੰਮ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਖੁੰਬਾਂ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਦੇ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਮੌਸਮੀ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਿੰਡੀ, ਕੱਦੂ ਜਾਤੀ, ਮਿਰਚ, ਪਾਲਕ, ਮੇਥੀ, ਗੋਭੀ, ਆਦਿ ਮੁੱਖ ਹਨ। ਘਰੇਲੂ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਕਮਾਦ ਵੀ ਬੀਜਦੇ ਹਨ। ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖੁੰਬਾਂ ਦੀ ਡੱਬਬੰਦੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਯੂਨਿਟ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਵਾਧੂ ਖੁੰਬ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੱਟ ਖਰਚੇ ਵਿਚ ਵੀ ਵੱਧ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾ ਕੇ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਪੌਦੇ ਨਾਲ ਅਜੋਕੀ ਖੇਤੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਇਕ ਨਿਵੇਕਲੀ ਪਹਿਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸਲਾਘਯੋਗ ਹੈ।

ਬਲਦੇਵ ਕੌਰ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਅਤੇ ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੋਸ, ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇਂਦਰ, ਬਹੋਵਾਲ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ (ਮੋ.98157-51900)

ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸਪਤਾਹਿਕ

KHETI DUNIYAN

An Exclusive Agricultural Weekly

ਰਜਿਸਟਰਡ ਆਫਿਸ :
9-ਏ, ਅਜੀਤ ਨਗਰ,
ਪਟਿਆਲਾ

ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਆਫਿਸ :
ਕੇ.ਡੀ. ਕੰਪਲੈਕਸ, ਗੁਰੂਸ਼ਾਲਾ ਰੋਡ,
ਨੇੜੇ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਮਾਰਕੀਟ,
ਪਟਿਆਲਾ-147001

ਫੋਨ : 0175-2214575, ਮੋ.90410-14575
ਈ-ਮੇਲ : khetiduniyan1983@gmail.com

www.khetiduniyan.in

ਸਾਲ 42 ਅੰਕ 03
ਮਿਤੀ 20-01-2024

ਐਡੀਟਰ

ਜਗਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਦਫਤਰ

ਪਟਿਆਲਾ
ਫੋਨ : 0175-2214575

ਮੁੰਬਈ
ਦਿੱਲੀ
ਲੁਧਿਆਣਾ
ਬਠਿੰਡਾ

ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ

ਡਾ. ਡੀ.ਡੀ. ਨਾਰੰਗ
ਡਾ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ
ਡਾ. ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ
ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਝੱਤਰਾ
ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਲਾਠਰ

ਕੰਪੋਜ਼ਿੰਗ

ਏਕਤਾ ਕੰਪਿਊਟਰਜ਼, ਪਟਿਆਲਾ

ਨੋਟ

- ★ ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਛਪਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਾਂ, ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਰਾ ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ★ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਭਾਵੇਂ ਮਾਹਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਫਿਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਮਾਹਿਰ ਦੀ ਰਾਏ ਜ਼ਰੂਰ ਲਓ।
- ★ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

Editor, Printer & Publisher JAGPREET SINGH
Printed at Vargenia Printers, Sher-e-Punjab
Market, Gaushala Road, PATIALA &
Published at Patiala for Prop. JAGPREET SINGH

ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੀ ਵੱਲ ਪਰਤਣ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ - ਸੰਤ ਸੀਚੇਵਾਲ

ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੀ ਵੱਲ ਪਰਤਣ ਤਾਂ ਜੋ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਵਿਗੜ ਰਹੇ ਤਵਾਜ਼ਨ ਨੂੰ ਲੀਹ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਲਵਾਯੂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 8 ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਇਸ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੰਤ ਸੀਚੇਵਾਲ ਨੇ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਦੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਰਾਜ ਸਭਾ 'ਚ ਵਾਹਗਾ ਬਾਰਡਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਬਾਰਡਰ ਖੁੱਲ੍ਹਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਿਹਤਰ ਹੋ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਵਪਾਰ ਦਾ ਇਹ ਲਾਂਘਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਫਾਇਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ

ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੀ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ।
ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਡੂੰਘੇ

ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਤ ਸੀਚੇਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਤਾਂ ਅਨਾਜ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਆਪਣਾ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਮੁਕਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਵਾ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਪਲੀਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਕੈਂਸਰ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲ

ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਲਈ ਤੰਦਰੁਸਤ ਪੰਜਾਬ ਤਾਂ ਹੀ ਛੱਡ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੇ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੀ ਅਪਣਾਈਏ।

ਸੰਤ ਸੀਚੇਵਾਲ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮਾਹਰ ਦਵਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਅੱਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਮੈਨੇਜਡ ਨੈਚੁਰਲ ਫਾਰਮਿੰਗ ਤਹਿਤ 8 ਲੱਖ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ

ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਅੱਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ 26 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ 3730 ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 2031 ਤੱਕ ਟੀਚਾ ਮਿੱਥਿਆ ਹੈ ਕਿ 60 ਲੱਖ ਅਬਾਦੀ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੀ ਤਹਿਤ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਰਗੈਨਿਕ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੰਗ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵੀ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਹੈ।
ਸੰਤ ਸੀਚੇਵਾਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਵਿਉਂਤਣ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਬਦਲੇ ਹਾਲਾਤ ਮੁਤਾਬਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਲਾਮੀ ਤਪਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਰੁੱਤਾਂ 'ਤੇ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਲੋਕ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਕਾਰਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾ ਕਰਨ।

ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਦੀ ਖੇਤੀ ਦੀ ਜਾਗ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਕਿਸਾਨ

ਸ. ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਭਾਦੜਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਨਸਾ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ 28 ਸਾਲਾ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਨੌਜਵਾਨ ਕਿਸਾਨ ਹੈ। ਬੀ. ਏ. ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਚਾਅ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਦਰਮਿਆਨੀ ਮੱਲੜ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਜਲ ਨਿਕਾਸੀ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬੂਟੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਰਸਰੀ ਤੋਂ ਖਰੀਦਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਬਾਹਰੀ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਆ ਰਹੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨਾੜ ਨੀਮਾਟੋਡ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਸਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਕ ਕਈ ਕਿਸਾਨ ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਗਲਤ ਸਮੇਂ ਤੇ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿਚ ਫਰਵਰੀ ਜਾਂ ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਸਤੰਬਰ ਦੌਰਾਨ ਲਗਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਈ-ਜੂਨ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾੜਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਤੇ ਕੋਰੇ ਦਾ ਅਸਰ ਵੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਵਾਧਾ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਮੁੱਖ ਸਮੱਸਿਆ ਜਿਸਦਾ ਉਸਨੂੰ ਖੁਦ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਉਹ ਪਾਣੀ ਦੀ ਖੜੋਤ ਸੀ।

ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਰੁਕਣ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਕੁਝ ਬੂਟੇ ਨੁਕਸਾਨੇ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਉਸਨੇ ਬੂਟੇ ਲਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਉੱਚੇ ਬੈਂਡ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਡਰਿੱਪ ਵਿਧੀ ਅਪਣਾਈ। ਇਸ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੱਚਤ

ਹੋਈ ਉੱਥੇ ਹੀ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ। ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਜੂਨ ਤੱਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੂਨ ਤੋਂ ਸਤੰਬਰ ਦੌਰਾਨ ਫੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਫਲਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਸਮੇਂ ਨਮੀਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਮਹਿਰਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਕ ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਦੀ ਸਫਲ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਸੁਧਰੇ ਢੰਗ ਅਪਣਾਏ। ਵਧੀਆ ਝਾੜ ਲੈਣ ਲਈ ਰਿੰਗ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾੜਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਤੇ ਕੋਰੇ ਦਾ ਅਸਰ ਵੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਵਾਧਾ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਮੁੱਖ ਸਮੱਸਿਆ ਜਿਸਦਾ ਉਸਨੂੰ ਖੁਦ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਉਹ ਪਾਣੀ ਦੀ ਖੜੋਤ ਸੀ।

ਇੱਕ ਅਤੇ ਸਿਖਰ ਤੇ ਖੰਡੇ 3.5-4.5 ਇੰਚ ਮੋਟਾਈ ਵਾਲੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਲਈ ਸੀਮਿੰਟ ਦਾ 2 ਫੁੱਟ ਵਿਆਸ ਵਾਲਾ ਅਤੇ 2 ਇੰਚ ਮੋਟਾ ਗੋਲ ਚੱਕਰ ਖੰਡੇ ਉੱਪਰ ਲਗਾਇਆ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਜੇਕਰ ਆਮਦਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿਚ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 18 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ (ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ)। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਘੱਟ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀਮਤ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਉਸਨੇ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਉਸਨੇ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਛੋਟੇ ਦੁਕਾਨਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਲਗਭਗ 250 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿੱਲੋ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵਿਕਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ। ਸਾਲ 2018 ਵਿਚ ਫਲ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸਨੇ ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਦੇ ਪੌਦੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ

ਕੀਤਾ। ਉਸਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿੰਗ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਇਕ ਏਕੜ ਵਿਚ 500 ਪਿੱਲਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁੱਲ 2000 ਪੌਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿੱਲਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਤੀ ਪਿੱਲਰ 1000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਖਰਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਕ ਕਿੱਲੇ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਲਗਭਗ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਲਾਗਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਸਾਲ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿੱਲਰ 8 ਕਿੱਲੋ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵਾਲੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਉਹ ਪੱਕੀ ਕਮਾਈ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਰਸਰੀ ਦੀ ਆਮਦਨ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।
ਉਹ ਨਰਸਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੀਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੋਖਾ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ. ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਰਸਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਦੀ ਖੇਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ. ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਇਸ ਸਮੇਂ ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਦੇ 8000 ਬੂਟੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ 6000 ਬੂਟੇ ਹੋਰ ਲਗਾ ਕੇ 1 ਕਨਾਲ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਡਰੈਗਨ ਫਰੂਟ ਦੀ ਖੇਤੀ 3 ਕਿੱਲਿਆਂ ਤੱਕ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।
ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਬੀ ਐਸ ਸੇਖੋਂ ਅਤੇ ਅਲੋਕ ਗੁਪਤਾ, ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇਂਦਰ, ਮਾਨਸਾ (ਮੋ.88722-00121)

ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲਾ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਲਈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਉਜਾੜੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਹੈ? ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਧਰਤੀ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬ ਅੱਜ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੋਈਆਂ ਰਾਜਨੀਤੀਆਂ ਸਦਕਾ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਖਣਿਜ ਪਾਣੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਖੋਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਆਬਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਵਾਰਸ ਪੰਜਾਬੀ ਲੱਖਾਂ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਅਤੇ ਬੇਪੱਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮਹਿਜ਼ ਮੂਕ ਦਰਸ਼ਕ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਿਰਫ ਗੱਦੀ ਦੇ ਲਈ ਆਏ ਦਿਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਮੁਫਤਖੋਰੀ ਦੇ ਐਲਾਨਾਂ, ਪ੍ਰਵਾਸ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਖੋਖਲਾ ਬਣਾ ਛੱਡਿਆ ਹੈ। ਉੱਪਰੋਂ ਜਲ ਸਰੋਤ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਡਿੱਗ ਰਿਹਾ ਪੱਧਰ ਖਤਰੇ ਦੀ ਘੰਟੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰ ਪਾਣੀ ਰਹਿਤ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਜਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਹੀ ਸਾਝ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੇਸ਼ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਾੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਮਰ-ਮਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਇਨਸਾਨ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿਉਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। 'ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ' ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਾਕਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਬਕ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ, ਸਾਡੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਨਸਾਨ ਸਭ ਕੁੱਝ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੇਕਦਰੀ

ਬਹੁਤ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋਵੇਗਾ ਪਾਣੀਆਂ ਪੱਖੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭਵਿੱਖ

ਅਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੁਠਾਲਾ,
ਸ. ਸ. ਮਾਸਟਰ,
ਸ. ਸ. ਸ. ਹਮੀਦੀ
ਮੋਬਾਈਲ : 94633-17199

ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਰਹੇ? ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਗਲਾ ਸੰਸਾਰ ਯੁੱਧ ਪਾਣੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਭੂਮੀ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸੂਬਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਭੂਮੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਸਾਡੇ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਣੀ ਹੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸੂਬਿਆਂ ਕੋਲ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਸੂਬਾ ਮੁਫਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਕੋ ਇਕ ਖਣਿਜ ਪਾਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਲੋਂ ਬੇਕਦਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਿਨਾਉਣਾ ਅਤੇ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਦੁਆਰਾ ਬਖਸ਼ੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਦਾਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਰ 100 ਲੀਟਰ ਬਦਲੇ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ

ਨਿਕਾਸੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਸੂਬਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਜਲ ਸਰੋਤ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤਹਿਤ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਾਰਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਿਕਾਸੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਲਗਭਗ 29 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਿਕਾਸੀ ਲਗਭਗ 164 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬਲਾਕਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਹਰ ਸਾਲ ਘਟ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਖਤਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਕਾਪੀਆਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹ-ਦੇਖ ਕੇ ਛੱਡ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲਗਭਗ 146 ਬਲਾਕਾਂ 'ਚੋਂ 114 ਬਲਾਕ ਖਤਰੇ ਦੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ

ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ 100 ਲੀਟਰ ਰਿਚਾਰਜ ਦੇ ਬਦਲੇ 100 ਲੀਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਦਾ ਅਮਲ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁੱਲ 80 ਫੀਸਦੀ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਡਿੱਗਣ ਦੀ ਔਸਤ ਦਰ 0.7 ਮੀਟਰ/ਸਾਲ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਲਗਭਗ 2.3 ਫੁੱਟ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਇਸ ਡਿੱਗਦੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ Indiwris (Indiwris.gov.in) ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਤੋਂ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸੰਗਰੂਰ, ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ, ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਮੋਗਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਬੇਹਿਸਾਬ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਅਤੇ ਮੁਕਤਸਰ ਵਰਗੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਉੱਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਹਨ। ਇਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚ ਪਾਣੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਵੀ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਖਣੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਨਾ ਸਿੰਚਾਈ ਲਈ ਠੀਕ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੀਣ ਲਈ। ਜਲ ਸਰੋਤ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਆਉਂਦੇ 2037 ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਧਰਤੀ ਹੇਠ ਬਚਿਆ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। 90 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਮੂਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਤੇ ਬਲਾਕਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਖੂਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਘਰੇਲੂ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਸਿੰਚਾਈ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ ਅੱਜ ਅਨੇਕਾਂ ਬਲਾਕਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਪੱਧਰ ਸੈਂਕੜੇ ਫੁੱਟ ਹੇਠਾਂ ਚੱਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਆਪਣੇ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ 25 ਕਰੋੜ ਲੀਟਰ ਪਾਣੀ ਵੱਧ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੀਮਤ 500 ਕਰੋੜ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਕੁੱਲ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀ ਲੱਗਭਗ 14.22 ਮਿਲੀਅਨ ਏਕੜ ਫੁੱਟ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੁੱਲ ਖੇਤੀਯੋਗ ਰਕਬਾ 106 ਲੱਖ ਏਕੜ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੁੱਲ ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਅਧੀਨ ਖੇਤਰ 76.3 ਲੱਖ ਏਕੜ ਹੈ। ਇਸ ਖੇਤਰ 'ਚ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਵੀ ਲੋਕ ਅਜੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਪਰੋਖੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਜੱਗ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਵੀ ਗੰਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰਫ ਮੂਕ ਦਰਸ਼ਕ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਗਹਿਰਾ ਸੰਤਾਪ ਹੰਢਾਏਗਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਡਾਕੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਜਲਦੀ ਪੰਜਾਬ ਬੰਜਰ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ, ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਉਜੜ ਗਏ ਬੰਜਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ 'ਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਤਾਂ ਪਾਵਾਂਗੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਅਤੇ ਨਸਲਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਣਾ।

ਗੁੜ ਤੋਂ 18 ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਗੁਰਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ

ਉਹ ਇਸ ਕਿੱਤੇ ਵਿਚ ਐਨਾ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਗੰਨਾ ਬੀਜਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਖੰਡ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁੜ ਦੀ ਚਾਹ ਪੀਂਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਬਠਿੰਡਾ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਵੀ ਘੁਲਾੜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜਿਉਂ ਹੀ ਕਿਸਾਨ ਘੁਲਾੜਾ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਘਰ ਵਾਸਤੇ ਗੁੜ ਲਿਆਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਮਾਈਸਰਖਾਨੇ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਟਰੈਕਟ ਬੇਸ ਤੇ 150 ਏਕੜ ਕਮਾਦ ਲਗਵਾਇਆ ਅਤੇ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਘੁਲਾੜੇ ਲਈ ਵੀ ਸੈਂਕੜੇ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚ ਕਮਾਦ ਦੀ ਬੀਜਾਦ ਕਰਵਾਈ। ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੇ ਲਾਏ ਕਮਾਦ ਦਾ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲਈ ਗੁੜ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਮਾਦ ਪੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਗੰਨਾ ਆਪਣੇ ਘੁਲਾੜੇ 'ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ 150 ਪਰਿਵਾਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪ ਗੰਨਾ ਨਹੀਂ ਬੀਜਦੇ ਸਨ ਪਰ ਸਾਡੇ ਘੁਲਾੜੇ ਦਾ ਗੁੜ ਹੀ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਲ ਭਰ ਵਰਤਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਗੰਨਾ ਲਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੀਜ ਕਿਵੇਂ ਕਿਹੜੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਬੀਜਣਾ, ਗੰਨਾ ਤਿਆਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ, ਕਦੋਂ ਗੁੜ ਬਣੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ 2019 ਵਿਚ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਲਈ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ

ਸਾਰੇ ਘੁਲਾੜਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦਕੇ ਕਿਵੇਂ ਗੁੜ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਕਿਵੇਂ ਪੈਕ ਕਰਨਾ, ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਗੁੜ ਕਿਵੇਂ ਸਟੋਰ ਕਰਨਾ ਵਾਸਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।
ਗੁੜ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੰਗਲੀ ਭਿੰਡੀ
 ਘੁਲਾੜੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੰਨਾ ਪੀੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਉਹ ਰੁਹ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਗੁੜ ਪਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ 10 ਕੁਇੰਟਲ ਦੇ ਬਣੇ ਡੱਗ ਵਿਚ ਗੰਨੇ ਦਾ ਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨ ਕੁਝਾਹੇ ਗੁਣ ਪਕਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਡੱਗ ਦੇ ਗੋਟਵਾਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਤੀਜੇ ਕੁਝਾਹੇ ਵਿਚ ਉਹ ਰੁਹ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਉੱਪਰ ਜੇ ਮੈਲ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਭਿੰਡੀ ਦੇ ਰਸ ਨਾਲ ਪੁੱਠ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਭਿੰਡੀ ਆਮ ਭਿੰਡੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਬਲਕਿ ਗੁੜ ਨੂੰ ਜੋ ਭਿੰਡੀ ਦੀ ਪੁੱਠ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਭਿੰਡੀ ਨੂੰ ਜੰਗਲੀ ਭਿੰਡੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭਿੰਡੀ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਉਸ ਦੇ ਜੋ ਬੀਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਬੀਜਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਗੁੜ ਪਕਾਉਣ ਲਈ ਜੋ ਭਿੰਡੀ ਦੀ ਪੁੱਠ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਜੜ ਤੋਂ ਭਿੰਡੀ ਦੀ ਛਟੀ ਪੁੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਕੁਟਾਈ ਕਰ ਕੇ ਰਸ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਕੁਇੰਟਲ ਗੁੜ ਕੱਢਣ ਲਈ ਪੰਜ ਤੋਂ ਛੇ ਕਿਲੋ ਭਿੰਡੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘੁਲਾੜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬੋੜੇ ਜਿਹੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਭਿੰਡੀ ਲਗਾਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋ ਕਨਾਲਾਂ ਦੂਜੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਵੀ ਭਿੰਡੀ ਬੀਜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਭਿੰਡੀ ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਕੰਮ ਦੇਵੇਗੀ ਜੇ ਅਪ੍ਰੈਲ ਵਿਚ ਬੀਜੀ ਹੈ ਬੋੜੀ ਕੱਚੀ ਹੈ ਅੱਠ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ

ਭਿੰਡੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਫਰਵਰੀ 'ਚ ਭਿੰਡੀ ਦੇਬੀਜ ਦਾ ਰੇਟ 25 ਤੋਂ 30 ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ, ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 100 ਤੋਂ ਸਵਾ ਸੌ ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਤੱਕ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤਾਂ ਭਿੰਡੀ ਦੇ ਬੀਜ ਦੀ ਮੰਗ ਵੱਧ ਗਈ ਸੀ 250 ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਵੀ ਬੀਜ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੇ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਭਾਤੀ ਭਿੰਡੀ ਲਗਾਈ ਹੈ ਜੋ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਗੁੜ ਪਕਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਸਕੇ।
ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਸਬਸਿਡੀ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕਰਜ਼ੇ 'ਤੇ ਸਬਸਿਡੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਗੁੜ ਤੋਂ ਬਰਫੀ ਗਾਜਰ ਪਾਕ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ 18 ਵਿਅੰਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਕਰਨਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪਾਪ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਮੁਨਾਫਾ ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਗੁੜ ਜਾਂ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਤੇਲ ਵਿਚ ਕੈਮੀਕਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁੜ ਦਾ ਸੀਜਨ ਦੁਸ਼ਹਿਰੇ ਤੋਂ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਰਮੀ ਪੈਣ ਨਾਲ ਗੰਨਾ ਰਸ ਮੋੜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਖਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਸ਼ੋਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਗੰਨਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਪੱਕਦਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਮਾਦ ਦੀ ਫਸਲ ਲਈ ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਰੋਤਲੀ ਮਿੱਟੀ ਵੀ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੰਨੇ ਦੀ ਉਮਰ ਇਕ ਸਾਲ ਤੱਕ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਦੂਜੇ ਸਾਲ 10 ਤੋਂ 11 ਮਹੀਨੇ ਵਧੀਆ ਗੰਨੇ ਦਾ ਰਸ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨ ਗੁਰਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਲ 1984-85 'ਚ ਗੁਰੂ ਕਾਸ਼ੀ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਨੇ 35 ਸਾਲ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਬੇਟੇ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਖੇਤੀ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਸਾਂਭ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸਾਨ ਘੁਲਾੜਾ ਚਲਾ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸੋਹਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ

ਵਿਪਾਸਨਾ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ

ਇਸ਼ਟ ਪਾਲ ਵਿੱਕੀ
ਯੋਗ ਮਾਹਰ, ਉਪ ਵੇਦ
ਮੋਬਾਇਲ 98725-65003

ਇੰਟਰਨੈਟ ਰਾਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੈਂਟਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਵੈਬਸਾਈਟ ਦਾ ਨਾਂ www.dhamma.org ਹੈ। ਸਾਡੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸੈਂਟਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲੱਗਭਗ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਸੈਂਟਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਹੈ।

ਅਪਰੈਲ 2016 ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਵਿਪਾਸਨਾ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਧਰਮਕੋਟ, ਮਕਲੋਡਗੰਜ਼ (ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਵਿਖੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਕੋਰਸ ਦੀ ਆਨਲਾਈਨ ਬੁਕਿੰਗ ਮੈਂ ਫਰਵਰੀ 2016 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਬੁਕਿੰਗ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਹਫਤੇ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਆਇਆ।

ਇਹ ਕੈਂਪ 10 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਪ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵਿਪਾਸਨਾ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਵਿਖੇ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ 10 ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ, ਕਿਤਾਬਾਂ, ਲੈਪਟੋਪ, ਕੈਮਰਾ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਜੇਕਰ ਹੋਣਗੇ ਵੀ ਤਾਂ ਸੈਂਟਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਲੈਣਗੇ। ਮਤਲਬ ਕਿ 10 ਦਿਨ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਸੈਂਟਰ ਵਿੱਚ 10 ਦਿਨਾਂ ਮੈਨ (ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਤਲਬ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਪਸ 'ਚ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਸਿਰਫ 1-2 ਮਿੰਟ ਹੋਲਪਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਵਿਪਾਸਨਾ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਵਿਖੇ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗਭਗ 10 ਘੰਟੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦਾ

ਅੱਜ ਦਾ ਯੁੱਗ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਯੁੱਗ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ। ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਨਹੀਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਬੀਮਾਰੀ ਠੀਕ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਉੱਥੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਂ ਸਭ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਲਾਉਣਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਹੀ ਲਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਵਿਪਾਸਨਾ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਰਹਿਣਾ, ਖਾਣਾ ਅਤੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਮੁਫਤ ਹੈ। ਇਥੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਮੁਤਾਬਕ ਦਾਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ

ਯੋਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸਾਂਤ ਅਤੇ ਸਾਫ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਧਿਆਨ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਹੈ। ਯੋਗ ਦੀ ਇਸ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਆਮ ਕਰਕੇ ਸਾਹਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ 'ਓਮ' ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨਾਂ ਮਿਲ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ

ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਬਸ ਸਿਰਫ ਸਾਹਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਤਪ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ ਦੀ ਭੱਜ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਵਿਪਾਸਨਾ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਪਾਸਨਾ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸੈਂਟਰ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸੈਂਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ

ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

4.00 ਤੋਂ 4.30 ਉਠਣ ਦਾ ਘੰਟੀ
4.30 ਤੋਂ 6.30 ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ
6.30 ਤੋਂ 7.00 ਸਵੇਰ ਦਾ ਖਾਣਾ
7.00 ਤੋਂ 8.00 ਬਰੇਕ
8.00 ਤੋਂ 11.00 ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ, ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹਾ ਖੋਲ੍ਹਾ ਬਰੇਕ
11.00 ਤੋਂ 11.30 ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ
11.30 ਤੋਂ 13.00 ਬਰੇਕ
13.00 ਤੋਂ 17.00 ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ, ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹਾ ਖੋਲ੍ਹਾ ਬਰੇਕ
17.00 ਤੋਂ 17.30 ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਖਾਣਾ (ਟੀ ਟਾਈਮ)
17.30 ਤੋਂ 18.00 ਬਰੇਕ
18.00 ਤੋਂ 19.00 ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ
19.00 ਤੋਂ 20.15 ਪ੍ਰਵਚਨ
20.15 ਤੋਂ 21.00 ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ
21.00 ਤੋਂ 21.30 ਅਧਿਆਪਕ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ
21.30 ਸੌਣ ਦਾ ਸਮਾਂ

10 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕੈਂਪ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਲੱਗਭਗ ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਸਭ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਣਾਅ ਹੈ ਉਹ ਬਿਲਕੁੱਲ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਜੋ ਲੋਕ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ। ਇਸ ਵਿਪਾਸਨਾ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਬੁਕਿੰਗ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਵੀ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਮੇਰੀ ਇਕ ਅਭੁੱਲ ਯਾਦ ਦੇ ਪਲ

ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਅੱਖੇ ਸੌਖੇ ਗੁਜ਼ਰੇ ਪਲ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਤੇ ਇਕ ਯਾਦ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਯਾਦਾਂ ਬੱਚਪਨ ਵਾਂਗ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਉੱਡ ਪੁੱਛ ਕੇ ਗੁੰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਗੁੰਮ ਹੋ ਕੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਯਾਦਾਂ ਇਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋ ਕੇ ਗੁਜ਼ਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੇ ਡੂੰਘੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਸੋਚੀਏ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਵੀ ਇਕ ਯਾਦ ਸੁਪਨਾ ਬਣ ਕੇ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੀ ਨਮੂਨਾ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਵੀ ਇਹ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਮਹਿਲ ਰੂਪੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਇਕ ਮਹਿਲ ਉਸਰਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਯਾਦਾਂ ਮਨ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸੜਕ ਦਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾ ਵਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਭੁੱਲ ਚੇਤੇ ਉੱਕਰ ਕੇ ਮਨ ਦੀ ਕੰਧ ਉੱਤੇ ਡੂੰਘੀ ਉੱਕਰੀ ਪੰਜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦਿਖਾਈ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

ਇਵੇਂ ਹੀ ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਤੈਰਦੀ ਇਕ ਅਭੁੱਲ

ਯਾਦ ਤੈਰਦੀ ਯਾਦ ਕਿਨਾਰੇ ਆ ਲੱਗੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ ਮਲਕੇ ਜਿਹੇ ਫੜ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕਲਮ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਕੋਰੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਹਿੱਕ ਤੇ ਉਲੀਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਕਈ ਇਹ ਸਾਗਰ ਰੂਪੀ ਮਨ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਟਕਰਾ ਕੇ ਵਿਚਕਾਰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਦੇ ਕੋਲ ਹਰਕੁਲੀਸ ਮਾਰਕ ਸਾਈਕਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਆਮ ਉਹ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਬਾਈਸਾਈਕਲ ਤੇ ਸਵਾਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਬਾਪ ਦਾ ਇਕ ਤੁਰਲਾ ਉੱਪਰ ਪੱਗ ਦੇ ਛੱਡਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਲੜ ਲੰਬਾ ਥੱਲੇ ਵਲ ਮੋਢੇ ਉੱਪਰ ਦੀ ਲਮਕਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਈਕਲ ਹੈਂਡਲ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਰੇਡੀਓ ਟੀਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿੱਚ ਸਫਰ ਕਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਤੇੜ ਚਾਦਰ ਬੰਨ੍ਹ ਲੜ੍ਹ ਪਿਛਿਓਂ ਦੀ ਕੱਢ ਕੇ ਬੰਨਦਾ ਤਾਂ ਚੈਨ ਨਾ ਕਿਤੇ ਫਸ ਜਾਵੇ। ਫਿੱਕਾ ਨੀਲਾ ਕੁੜਤਾ ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਤੇ ਦੁੱਧ ਵਰਗੇ ਚੇਹਰੇ ਤੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਪਾਇਆ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਫੱਬਦਾ ਸੀ, ਜਦ ਸਾਈਕਲ ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਸਨ। ਸੱਚਾ ਸੁੱਚ ਭੋਲਾ

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਝੱਤਰਾ,
ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ, ਪਿੰਡ ਝੱਤਰੇ,
ਤਹਿ. ਜੀਰਾ, ਜ਼ਿਲਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ-152028
ਮੋ: 7814490249

ਭਾਲਾ ਬਾਪ ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਖਿਲਾਰਦਾ ਆਪਣਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਵਧੀਆ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ। ਹਰ ਇਕ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ। ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਖਿੜ੍ਹੇ ਮੱਥੇ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਸਮਾਜ ਉਸਨੂੰ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵਧ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਬਾਪ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਲ, ਥਲ, ਆਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਪਤਾਲ 'ਤੇ ਜੇਹੜਾ ਵੀ ਜੀਅ ਆਇਆ ਹੈ ਉਸਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਆਖਰੀ ਇੱਛਾ ਅਣਖ, ਇੱਜਤ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਕਿਰਦਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਜਿਊਣ ਦੀ ਹੁੰਦੀ

ਹੈ। ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮੇਰਾ ਬਾਪ ਅਥਾਹ ਸਵਿਦਨਸ਼ੀਲ ਸੀ। ਬੀਤੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਦਾਸਤਾਨਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕ ਤਾਕਤ ਉਰਜਾ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣ ਕੇ ਢੱਕ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ।

ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਹੋਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇ ਵਲ ਪਰਤਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਬਾਪ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਣ ਲਈ ਗਏ, ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਨੇ ਸਾਈਕਲ ਦੇ ਲੱਗੇ ਮੂਹਰਲੇ ਡੰਡੇ ਤੇ ਲੱਗੀ ਲੱਕੜ ਦੀ ਕਾਠੀ ਤੇ ਬੈਠਾ ਲਿਆ ਤੇ ਚੱਲ ਪਏ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਧ ਸਫਰ ਕਰ ਗਏ। ਨਿਆਣਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਦਾ ਝੋਕਾ ਆ ਗਿਆ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਚੱਕੇ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈਆਂ। ਸਾਈਕਲ ਟੇਡਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਰੁੱਕ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਨੇ ਸਾਈਕਲ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥ ਪੱਥ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਮੈਂ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਨਜ਼ਦੀਕ ਇਕ ਘਰ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਉਸ ਘਰ ਦੇ

ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਦੌੜ ਕੇ ਆਏ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਭ ਮੁੰਡੇ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਓ। ਉਸ ਬੇਬੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਗੋਦੀ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਉਂਗਲਾਂ ਤੇ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦਾ ਤੇਲ ਅਤੇ ਹਲਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਪਲੋ ਪਲੀ ਦਰਦ ਨੇ ਘੱਟ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਬਚਨ ਕੋਰ ਨਾਮ ਦੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬੇਬੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਰ ਤੇ ਮਲੂਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੇਰੇ ਰੋਢੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਝੂ ਪੁੱਝੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਪੁੱਤ ਛੇਤੀ ਆਰਾਮ ਆ ਜਾਊਗਾ, ਚੁੱਪ ਕਰ ਮੇਰਾ ਬੀਬਾ ਪੁੱਤ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰਾਤ ਰਹਿਣ ਲਈ ਵੀ ਜੋਰ ਪਾਇਆ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਪਏ।

ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਝੱਤਰੇ ਆਈ ਤੇ ਕਾਕਾ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਮੇਰੇ ਬੇਬੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਾਕਾ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸ ਬੇਬੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਬੇਬੇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਦੇਸੀ ਇਲਾਜ 50 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਿਆ, ਬੇਬੇ ਮੈਨੂੰ 2 ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਗਈ, ਜੇ ਅੱਜ ਵੀ ਚੇਤੇ ਹੈ ਤੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਇਕ ਪਿਆਰਾ ਹਉਕਾ ਸੀਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਚੀਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬੇਬੇ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਦੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲ ਵਸੀ।

ਕਣਕ : ਦਸੰਬਰ ਵਿੱਚ ਬੀਜੀ ਗਈ ਕਣਕ ਨੂੰ ਦੂਸਰਾ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦਿਉ। ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਪੱਤੇ ਦੀ ਕਾਂਗਿਆਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਬੂਟੇ ਪੁੱਟ ਦਿਉ ਅਤੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਜੋ ਆਉਂਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਰੋਪੜ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਵੱਲ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਦੇਣ। ਜਦੋਂ ਹੀ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਪੀਲੀ ਕੁੰਗੀ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੈਵੀਅਟ 200 ਗ੍ਰਾਮ

ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਖੇਤੀ ਰੁਝਾਵਾਂ

ਸੰਯੋਜਕ : ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ। **ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਤਾ :** ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਛੁੱਨੇਜਾ, ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਨਵਨੀਤ ਕੌਰ, ਸਿਮਰਤ ਸਿੰਘ, ਰੂਮਾ ਦੇਵੀ, ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ, ਅਮਿਤ ਕੌਲ, ਅਰਜ ਆਲਮ ਤੇਜਵੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਾਨੀ ਸ਼ਰਮਾ।

ਜਾਂ ਨਟੀਵੇ 120 ਗ੍ਰਾਮ ਜਾਂ ਅੰਮਪੈਕਟ ਜਾਂ ਕਸਟੋਡੀਆ ਜਾਂ ਓਪੇਰਾ ਜਾਂ ਟਿਲਟ ਜਾਂ ਸਾਈਨ ਜਾਂ ਬੰਪਰ ਜਾਂ ਸਟਿਲਟ ਜਾਂ ਕੰਮਪਾਸ ਜਾਂ ਮਾਰਕਜ਼ੋਲ 200 ਮਿ.ਲਿ. 200 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਜੇਕਰ ਚੋਪੇ ਦਾ ਹਮਲਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ (5 ਚੋਪੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਿੱਟਾ) ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ ਤਾਂ 2 ਲਿਟਰ ਘਰ ਬਣਾਏ ਨਿੰਮ ਦਾ ਘੋਲ ਹਫਤੇ-ਹਫਤੇ ਦੇ ਵਕਫੇ ਤੇ 2 ਛਿੜਕਾਅ ਜਾਂ 20 ਗ੍ਰਾਮ ਐਕਟਾਰ/ਤਾਇਓ 25 ਡਬਲਯੂ. ਜੀ. (ਥਾਇਆਮੈਥੋਕਸਮ) ਨੂੰ 80-100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।

ਤੇਲ ਬੀਜ ਫਸਲਾਂ : ਤੇਲ ਬੀਜ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਕੋਰੇ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ

ਲਈ, ਫੁੱਲਾਂ ਤੇ ਆਈ ਫਸਲ ਨੂੰ ਹਲਕਾ ਪਾਣੀ ਦਿਉ। ਜੇਕਰ ਸਰੋਂ ਤੇ ਚੋਪੇ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 40 ਗ੍ਰਾਮ

ਏ ਐਸ ਜਾਂ 50 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਕੋਰਾਜਨ 18.5 ਐਸ ਸੀ ਜਾਂ 80 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰੋਕਲੇਮ 5 ਐਸ ਸੀ ਜਾਂ 160 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਰਿਮੋਨ 10 ਈ ਸੀ ਨੂੰ 80-100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਜੇਕਰ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ 2 ਹਫਤਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਫਿਰ ਦੁਹਰਾਓ।

ਕਮਾਦ : ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਕਮਾਦ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਉ। ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਸੀ ਓ ਪੀ ਬੀ-96, ਸੀ ਓ ਪੀ ਬੀ-95, ਸੀ ਓ ਪੀ ਬੀ-92, ਸੀ ਓ-15023, ਸੀ ਓ-118, ਸੀ ਓ ਜੇ-85, ਸੀ ਓ ਜੇ-64 (ਅਗੋਤੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ), ਸੀ ਓ ਪੀ ਬੀ-98, ਸੀ ਓ ਪੀ ਬੀ-94, ਸੀ ਓ ਪੀ ਬੀ-93, ਸੀ ਓ ਪੀ ਬੀ-91, ਸੀ ਓ-238 ਅਤੇ ਸੀ ਓ ਜੇ-88 (ਦਰਮਿਆਨੀਆਂ, ਪਿਛੇਤੀ ਪੱਕਣ ਵਾਲੀਆਂ) ਕਿਸਮਾਂ ਵਰਤੋ। ਬੀਜ ਰੱਤਾ ਰੋਗ, ਸੋਕੜਾ, ਕਾਂਗਿਆਰੀ, ਮਧਰੋਪਣ ਅਤੇ ਘਾਹ ਵਰਗੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਂ ਦੇ ਰੋਗ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿਉਕ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਰੂੜੀ ਦੀ ਗਲੀ-ਸੜੀ ਖਾਦ ਵਰਤੋ। ਸਿਉਕ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ 200 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਕੋਰਾਜਨ 18.5 ਐਸ ਸੀ 400 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ ਫੁਆਰੇ ਨਾਲ ਸਿਆੜਾਂ ਵਿੱਚ ਪਈਆਂ ਗੁੱਲੀਆਂ ਉੱਪਰ ਛਿੜਕੋ ਜਾਂ ਫਸਲ ਦੇ ਜੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੇ (ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 45 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ) 45 ਮਿ.ਲਿ. ਈਮੀਡਾਗੋਲਡ 17.8 ਐਸ ਐਲ ਨੂੰ 400 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ ਫੁਆਰੇ ਨਾਲ ਗਨੇ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਓ। ਅਗੋਤੀ ਫੇਟ ਦੇ ਗੜ੍ਹਦੇ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ 10 ਕਿਲੋ ਰੀਜ਼ੇਟ / ਮੋਰਟੈਲ / ਰਿਪਨ 0.3 ਜੀ (ਫਿਪੋਰੇਨਿਲ) ਦਾਣੇਦਾਰ ਨੂੰ 20 ਕਿਲੋ ਗਿੱਲੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਗੁੱਲੀਆਂ ਉੱਪਰ ਪਾ ਕੇ ਸੁਹਾਗੇ ਨਾਲ ਗੁੱਲੀਆਂ ਢੱਕ ਦਿਓ ਜਾਂ ਫਿਰ ਫਸਲ ਉੱਗਣ (ਤਕਰੀਬਨ ਗੁੱਲੀਆਂ ਲਾਉਣ ਤੋਂ 45 ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ) ਤੇ 10 ਕਿਲੋ ਰੀਜ਼ੇਟ / ਮੋਰਟੈਲ / ਰਿਪਨ 0.3 ਜੀ ਨੂੰ 20 ਕਿਲੋ ਰੇਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਜਾਂ 150 ਗ੍ਰਾਮ ਟਕੂਮੀ 20 ਡਬਲਯੂ ਜੀ ਜਾਂ 150 ਮਿ. ਲਿ. ਕੋਰਾਜਨ 18.5 ਤਾਕਤ ਜਾਂ 2 ਲਿਟਰ ਡਰਮਟ / ਕਲਾਸਿਕ / ਡਰਸਬਾਨ / ਮਾਰਕਪਾਈਰੀਫਾਸ 20 ਤਾਕਤ ਨੂੰ 400 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ ਸਿਆੜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਫੁਆਰੇ ਨਾਲ ਪਾ ਕੇ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਮਿੱਟੀ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਤਲਾ ਜਿਹਾ ਪਾਣੀ ਲਾ ਦਿਉ। ਮੌਸਮੀ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ 800 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਐਟਰਾਟਾਫ 50 ਡਬਲਯੂ ਪੀ ਜਾਂ ਸੈਨਕੋਰ 70 ਡਬਲਯੂ ਪੀ ਜਾਂ ਕਾਰਮੈਕਸ/ਕਲਾਸ 80 ਡਬਲਯੂ ਪੀ ਕਮਾਦ ਦੀ ਫਸਲ ਬੀਜਣ ਤੋਂ 2-3 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ 200 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਗਨੇ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 15 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ 8 ਟਨ ਰੂੜੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰੈਸ ਮੱਡ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਾ ਦਿਓ। ਜੇਕਰ ਰੂੜੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰੈਸ ਮੱਡ ਪਾਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਾਈਟਰੋਜਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ 60 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ 40 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਕਰ ਦਿਓ, ਪਰੰਤੂ ਹਲਕੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਦ ਦੀ ਮਿਕਦਾਰ

ਨਾ ਘਟਾਓ। ਫਾਸਫੋਰਸ ਤੱਤ ਮਿੱਟੀ ਪਰਖ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤੋ। ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗਨੇ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ 65 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਵਰਤੋ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ 4 ਕਿਲੋ ਅਜੋਟੋਬੈਕਟਰ (ਜੀਵਾਣੂ ਖਾਦ) ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਓ।

ਹਰੇ ਚਾਰੇ : ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ 15-20

ਖਰਬੂਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਐਮ ਐਚ-27, ਐਮ ਐਚ-51, ਪੰਜਾਬ ਸੁਨਹਿਰੀ, ਪੰਜਾਬ ਹਾਈਬਰਿਡ ਅਤੇ ਹਰਾ ਮਧੂ, ਹਦਵਾਣੇ ਦੀ ਸੁਗਰਬੇਬੀ, ਟੀਡੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਟੀਡੀ-1 ਅਤੇ ਐਸ-48, ਕਰੇਲੇ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਝਾੜ ਕਰੇਲਾ-1, ਪੰਜਾਬ ਕਰੇਲਾ-15, ਪੰਜਾਬ-14 ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕਰੇਲੀ ਨੰ-1 ਅਤੇ ਪੈਨੋ ਦੀ ਪੀ ਏ ਜੀ-3 ਅਤੇ ਹਲਵਾ ਕੱਦੂ ਦੀਆਂ ਪੀ ਪੀ ਐਚ-1, ਪੀ ਪੀ ਐਚ-2 ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਮਰਾਟ, ਪੰਜਾਬ ਮਰਜ਼ ਕੱਦੂ-2 ਕਿਸਮਾਂ ਢੁਕਵੀਆਂ ਹਨ।

ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਲੂਆਂ ਦੀ ਫਸਲ ਲਈ ਐਟਰਾਜੀਨ ਨਦੀਨ ਨਾਸ਼ਕ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉੱਥੇ ਕੱਦੂ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਨਾ ਬੀਜੀ।

ਬਹਾਰ ਰੁੱਤ ਦੀ ਮੱਕੀ

ਮੱਕੀ ਦੀਆਂ ਪੀ-1844, ਪੀ ਐਮ ਐਚ-10, ਡੀ ਕੇ ਸੀ-9108, ਪੀ ਐਮ ਐਚ-8, ਪੀ ਐਮ ਐਚ-7 ਅਤੇ ਪੀ ਐਮ ਐਚ-1 ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਪੂਰਬ-

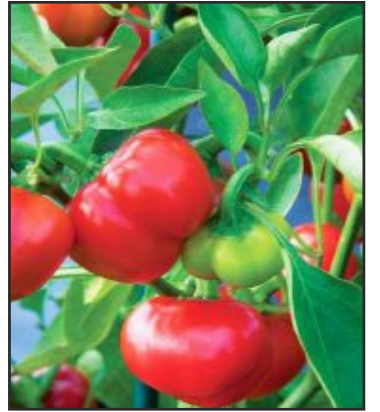

ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ 60 ਸੈ.ਮੀ. ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਵੱਟਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਜਾਂ 67.5 ਸੈ. ਮੀ. ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਬੈਂਡ ਬਣਾ ਕੇ 15 ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵੱਟਾਂ ਤੇ ਬੂਟੇ ਤੋਂ ਬੂਟੇ ਦਾ ਫਾਸਲਾ 20 ਸੈ.ਮੀ. ਅਤੇ ਬੈਂਡਾਂ ਉੱਪਰ ਬੂਟੇ ਤੋਂ ਬੂਟੇ ਦਾ ਫਾਸਲਾ 20 ਸੈ. ਮੀ. ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਖ ਦੀ ਮੱਖੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਨੂੰ 6 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਗਾਚੋ 600 ਐਫ ਐਸ (ਇਮੀਡਾਕਲੋਪਰਿਡ) ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸੋਧ ਲਓ। ਜੇਕਰ ਬੀਜ ਦੀ ਸੋਧ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ 5 ਕਿੱਲੋ ਫਿਊਰਾਡਾਨ 3 ਜੀ (ਕਾਰਬੋਫਿਊਰਾਨ) ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ ਸਿਆੜਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਓ। ਨਦੀਨਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨ ਲਈ ਐਟਰਾਟਾਫ 50 ਡਬਲਯੂ ਪੀ (ਐਟਰਾਜੀਨ), 500 ਗ੍ਰਾਮ/ਏਕੜ ਹਲਕੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਲਈ ਅਤੇ 800 ਗ੍ਰਾਮ/ਏਕੜ ਦਰਮਿਆਨੀਆਂ ਤੋਂ ਭਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਛਿੜਕਾਅ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ-ਵਿੱਚ 200 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਕਰ ਦਿਓ।

ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਤੇ ਬਰਸੀਮ ਅਤੇ ਲੂਸਣ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦੇ ਰਹੋ। ਜੇਕਰ ਹਰਾ ਚਾਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅਖੀਰ 'ਚ ਜਾਂ ਮਾਰਚ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਜਵੀਂ ਦੀ ਫਸਲ ਜਦੋਂ ਦੇਧੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਚਾਰ ਬਣਾ ਲਵੋ।

ਸਬਜ਼ੀਆਂ
ਕੱਦੂ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ : ਜਦੋਂ ਹੀ ਕੋਰੇ ਦਾ ਖਤਰਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨਵੰਬਰ-ਦਸੰਬਰ ਵਿੱਚ ਬੀਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਸਰਕੰਡਾ ਜਾਂ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀ ਚਾਦਰ ਉਤਾਰ ਦਿਉ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦਿਉ। ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਦੀ ਗਹਿਰੀ ਅੱਧੀ ਖੁਰਾਕ ਖਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਉ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਆਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਰ ਦਿਉ। ਫਿਰ ਹਫਤੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਵਾਰ ਰੇਤਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਕਫੇ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦੇ ਰਹੋ। 35 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ, 155 ਕਿਲੋ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ (ਸਿੰਗਲ) ਅਤੇ 40 ਕਿਲੋ ਮਿਊਰੇਟ ਆਫ ਪੋਟਾਸ਼ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਪਾ ਕੇ ਖਾਲੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। ਬੀਜ ਨਮੀਂ ਵਾਲੀ ਢੇਰੀ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਬੀਜੋ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਖਰਬੂਜ਼ਾ, ਹਦਵਾਣਾ, ਕੱਦੂ ਅਤੇ ਹਲਵਾ ਕੱਦੂ ਦੀ ਨਰਸਰੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਆਰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬੀਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਲਿਫਾਫੇ ਉਤਾਰ ਲਉ। ਪੀਆ ਕੱਦੂ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਬਰਕਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕੋਮਲ, ਪੰਜਾਬ ਬਹਾਰ, ਚੱਪਣ ਕੱਦੂ ਨੰਬਰ-1,

ਮਿਰਚਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਿਮਲਾ ਮਿਰਚ : ਜਦੋਂ ਹੀ ਕੋਰੇ ਦਾ ਖਤਰਾ ਨਾ ਜਾਪੇ ਤਾਂ

ਮਿਰਚ ਅਤੇ ਸ਼ਿਮਲਾ ਮਿਰਚ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਰਕੰਡਾ ਜਾਂ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀ ਚਾਦਰ ਹਟਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਖੇਤ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦਿਓ। ਇਕ ਹਫਤੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 90 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਪਾ ਕੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਢਾਂ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਉ। ਮਿਰਚ ਅਤੇ ਸ਼ਿਮਲਾ ਮਿਰਚ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪਨੀਰੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਫਾਸਲੇ ਤੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾ ਦਿਉ। ਸ਼ਿਮਲਾ ਮਿਰਚ ਨੂੰ 35 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ, 175 ਕਿਲੋ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ (ਸਿੰਗਲ) ਅਤੇ 20 ਕਿਲੋ ਮਿਊਰੇਟ ਆਫ ਪੋਟਾਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਪਾਓ ਅਤੇ ਮਿਰਚ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ 30 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ, 75 ਕਿਲੋ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਅਤੇ 20 ਕਿਲੋ ਮਿਊਰੇਟ ਆਫ ਪੋਟਾਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ

ਬਾਕੀ ਸਫਾ 10 'ਤੇ

ਸੂਰਜਮੁਖੀ

ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਕਰ ਲਉ। ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਪਿਛੇਤੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਪੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਪਨੀਰੀ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਲਦੀ ਪੱਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋਗਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿਉ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ ਐਸ ਐਚ-2080, ਪੀ ਐਸ ਐਚ-1962, ਪੀ ਐਸ ਐਚ-996 ਅਤੇ

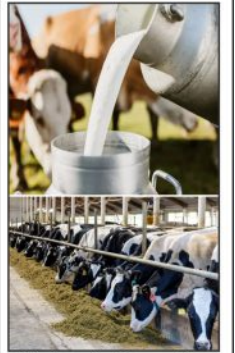
ਪੀ ਐਸ ਐਚ-569। ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਿਜਾਈ ਖਤਮ ਕਰ ਲਓ। ਫਸਲ ਨੂੰ 60 ਸੈ.ਮੀ. ਚੋੜੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੀਜੋ ਅਤੇ ਬੂਟੇ ਤੋਂ ਬੂਟੇ ਦਾ ਫਾਸਲਾ 30 ਸੈ.ਮੀ. ਰੱਖੋ। ਵੱਟਾਂ ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਅਤੇ ਬਿਜਾਈ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਕਰੋ। ਬੀਜ ਨੂੰ ਵੱਟਾਂ ਦੀ ਢਲਾਣ ਦੇ 6-8 ਸੈ.ਮੀ. ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਬੀਜੋ। ਵੱਟਾਂ ਤੇ ਬੀਜੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਬਿਜਾਈ ਦੇ 2-3 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਪਾਣੀ ਦਿਉ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਕਿ ਪਾਣੀ ਬੀਜ ਦੀ ਸਤਹਿ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਰਹੇ। ਦੋ ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਹੀ ਇੱਕ ਏਕੜ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਬੀਜ ਨੂੰ ਬੀਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਟੈਗ੍ਰਾਨ 6 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਦੇ ਹਿਸਾਬ, ਸੋਧ ਲਉ। ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ 50 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ, 75 ਕਿਲੋ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਓ। ਹਲਕੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ 50 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਕਿਸਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਿਜਾਈ ਵੇਲੇ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਬਾਅਦ ਪਾਓ। ਜੇਕਰ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਆਲੂਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀਜਣਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ 20 ਟਨ ਰੂੜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਈ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ 25 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਓ। ਜੇਕਰ ਮਿੱਟੀ ਪਰਖ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਪੋਟਾਸ਼ੀਅਮ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 20 ਕਿਲੋ ਮਿਊਰੇਟ ਆਫ ਪੋਟਾਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਓ। ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ 40 ਕਿਲੋ ਮਿਊਰੇਟ ਆਫ ਪੋਟਾਸ਼ ਪਾਓ।

ਔਸਤ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਲੱਗਾ ਭਾਰਤ

ਦੇਸੀ ਗਾਵਾਂ ਦੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਲਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੇ ਰੰਗ ਦਿਖਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ 'ਚ ਦੁੱਧ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਤੇ ਉਤਪਾਦਕਤਾ 'ਚ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੁੱਧ ਦੀ ਖਪਤ 'ਚ ਵੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਦੇ ਹੋਏ ਭਾਰਤ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਔਸਤ ਖਪਤ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਤੇ ਭੋਜਨੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ, ਭਾਰਤ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਦੁੱਧ ਉਤਪਾਦਨ 'ਚ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਦੁੱਧ ਉਤਪਾਦਨ 'ਚ ਭਾਰਤ 24 ਫੀਸਦੀ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। 9 ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਦੁੱਧ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰੀਬ 57 ਫੀਸਦੀ ਵੱਧਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁੱਧ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ 2022-23 'ਚ 459 ਗ੍ਰਾਮ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਿਹੜੀ 9 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਫ 303 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ। ਦੁੱਧ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ

ਵਧੀ ਤਾਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀ ਤਰੀਕੇ 'ਚ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਉਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਦੁੱਧ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਖਪਤ 'ਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਾਲੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਦੁੱਧ ਦੀ ਔਸਤ ਖਪਤ ਤੋਂ 65 ਗ੍ਰਾਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਦੁੱਧ ਦੀ ਔਸਤ ਖਪਤ ਹਾਲੇ 394 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਦੁੱਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਅਜਿਹੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦਾ ਰਾਹ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੋਭਲ ਮਿਸ਼ਨ ਕਾਰਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦਸੰਬਰ, 2014 'ਚ ਹੋਈ ਸੀ। ਮਕਸਦ ਸੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੇਸੀ ਗਊ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ। ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਗਾਵਾਂ ਤੇ ਮੱਝਾਂ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਜਥੇਪੇ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਬਨਾਉਣੀ ਗਰਭ ਧਾਰਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈਆਂ, ਆਈ ਵੀ ਐੱਫ ਤਕਨੀਕ ਤੇ ਸੈਕਸ ਸਾਰਟਿਡ ਸੀਮਨ ਜ਼ਰੀਏ ਦੇਸੀ ਨਸਲ ਦੇ ਜਥੇਪੇ 'ਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕ੍ਰਮ ਬੀਡਿੰਗ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਵਧਾ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਪਰ ਰਫਤਾਰ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ ਸੀ। ਸਾਲ 2006-07 ਤੋਂ 2013-14 ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਦੁੱਧ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ 'ਚ ਸਿਰਫ 20 ਫੀਸਦੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋ ਸਕਿਆ ਸੀ ਜਦਕਿ ਪਿਛਲੇ 9 ਸਾਲਾਂ 'ਚ 57 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ 'ਚ ਗਾਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਲਗਾਵ ਵੱਧਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੁੱਲ ਦੁੱਧ ਉਤਪਾਦਨ 'ਚ ਗਾਵਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰੀਬ 51 ਫੀਸਦੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਮੱਝਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ 47 ਫੀਸਦੀ ਹੈ।

ਆਲਮੀ ਔਸਤ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇਜ਼ੀ

ਸਾਲ 2013-14 ਦੇਰਨ ਦੇਸ਼ 'ਚ 1463 ਲੱਖ ਟਨ ਦੁੱਧ ਉਤਪਾਦਨ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ 2022-23 'ਚ ਵੱਧ ਕੇ 2306 ਲੱਖ ਟਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁੱਧ ਉਤਪਾਦਨ 59 ਫੀਸਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੀ ਦਰ ਸਿਰਫ ਦੋ ਫੀਸਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੁੱਧ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਵੀ ਮੰਗ ਵਧਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਕਰੀਬ 150 ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੁੱਧ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 65 ਲੱਖ ਟਨ ਦੁੱਧ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ

ਕੇਂਦਰੀ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਤੇ ਭੋਜਨੀ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਸੰਜੀਵ ਬਾਲੀਅਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਰਥਚੱਕਰ 'ਚ ਭੋਜਨੀ ਸੈਕਟਰ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪੰਜ ਫੀਸਦੀ ਹੈ। ਕਰੀਬ ਅੱਠ ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੁਗਰਾਹ ਦਾ ਸਾਧਨ ਵੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁੱਧ ਦੀ ਵਪਦੀ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਭੋਜਨੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਇਦਾਜ਼ਿਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਦੇਸੀ ਨਸਲਾਂ ਦੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੇ ਦੁੱਧ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ 'ਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਪੰਜਾਬ

ਵੱਲੋਂ

ਆਪ ਸਭ ਨੂੰ

ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ, ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ

ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਦੇ

357^{ਵੇਂ}

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ

ਦੀਆਂ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈਆਂ

ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਪੰਜਾਬ

----- ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 8 ਦੀ -----

ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਖੇਤੀ ਰੁਝੇਵੇਂ

ਪਾਉ । ਦੋਗਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਵਾਸਤੇ ਨਾਈਟਰੋਜਨ ਖਾਦ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਪਨੀਰੀ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਫੋਰਨ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦਿਉ ਅਤੇ ਇਕ ਪਾਣੀ ਹਫਤੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਦਿਉ । 7-10 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਫਿਰ ਬੂਟੇ ਲਗਾ ਦਿਉ ਤਾਂ ਜੋ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਬੂਟੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਣ ।

ਬੈਗਣ : ਜਦੋਂ ਕੋਰੇ ਦਾ ਮੌਸਮ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ 7 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਕਫੇ ਤੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ ।

ਗੰਢੇ : ਜਾਮਨੀ ਧੱਬਿਆਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਤੇ ਗੰਢਿਆਂ ਦੀ ਫਸਲ ਤੇ 300 ਗ੍ਰਾਮ ਕੈਵੀਅਟ ਜਾਂ 600 ਗ੍ਰਾਮ ਇੰਡੋਫਿਲ ਐਮ-45 ਅਤੇ 200 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਟਰਾਈਟੇਨ ਨਾਲ ਜਾਂ ਅਲਸੀ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ 200 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਕਫੇ ਤੇ ਤਿੰਨ ਛਿੜਕਾਓ ਕਰੋ ।

ਬਾਗਬਾਨੀ :

1. ਪੱਤਝੜ ਵਾਲੇ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਾਖ ਅਤੇ ਅੰਗੂਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਤੱਕ ਨਵੀਂ ਫੋਟ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਗਾ ਦਿਉ ।
2. ਸਦਾਬਹਾਰ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟੇ ਜਿਵੇਂ ਨਿੰਬੂ ਜਾਤੀ ਦੇ ਬੂਟੇ ਅੰਬ, ਅਮਰੂਦ, ਲੁਕਾਠ ਅਤੇ ਬੋਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਲੁਆਈ ਲਈ ਜੁਲਾਈ-ਸਤੰਬਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 500 ਗ੍ਰਾਮ ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ 400 ਗ੍ਰਾਮ ਮਿਊਰੇਟ ਆਫ ਪੋਟਾਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਬੂਟੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ । ਖਾਦ ਪਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਕਿ ਬੂਟੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਖਾਦ ਇਕਸਾਰ ਪਵੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਖਾਦਾਂ ਨੂੰ ਹਲਕੀ ਗੋਡੀ ਕਰਕੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਰਲਾ ਦਿਉ ।

4. ਨਿੰਬੂ ਜਾਤੀ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਉ ਕਿਉਂਕਿ ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਫੁਟਾਰਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਲੁਕਾਠ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਦੋ ਪਾਣੀ ਦਿਉ, ਕਿਉਂਕਿ ਫਲ ਪੈ ਚੁੱਕਾ ਹੈ । ਬੋਰ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਣੀ ਦਿਉ ਤਾਂ ਜੋ ਫਲ ਦਾ ਆਕਾਰ ਵਧੇ । ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਵਿੱਚ ਅੰਗੂਰਾਂ ਦੀ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਪਾਣੀ ਲਾਉ ।

5. ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਅੱਧ ਤੱਕ ਅੰਗੂਰਾਂ ਦੀ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਰ ਲਵੋ ।
6. ਨਿੰਬੂ ਜਾਤੀ ਦੇ ਫਲਾਂ ਦੀ ਤੁੜਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੂਚੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੋਕ ਕੱਢ ਕੇ ਬੋਰਡੇ ਮਿਸ਼ਰਣ (2:2:250) ਜਾਂ ਬਲਾਈਟੋਕਸ 3 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰ ਦਿਉ । ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਭਾਗਾਂ ਤੇ ਬੋਰਡੇ ਪੇਸਟ ਲਗਾ ਦਿਉ ਅਤੇ ਹਫਤੇ ਬਾਅਦ ਤਣਿਆਂ ਉੱਪਰ ਬੋਰਡੇ ਪੇਂਟ ਦਾ ਲੇਪ ਲਗਾਓ ।

3. ਕਿੰਨੂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਵੱਡੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ 960 ਗ੍ਰਾਮ ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ 2750 ਗ੍ਰਾਮ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਖਾਦ ਦਾ ਦਿਉ । ਕਿੰਨੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਨਿੰਬੂ ਜਾਤੀ ਦੇ ਫਲਾਂ ਨੂੰ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਆਕਾਰ ਮੁਤਾਬਿਕ 880-1760 ਗ੍ਰਾਮ ਯੂਰੀਆ ਖਾਦ ਪਾ ਦਿਉ । ਸੰਤਰੇ, ਮਾਲਟੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਬੂਟੇ ਦੇ ਆਕਾਰ ਮੁਤਾਬਿਕ 400-800 ਗ੍ਰਾਮ ਯੂਰੀਆ ਖਾਦ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਵਜੋਂ ਪਾਓ । ਲੁਕਾਠ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ 500 ਗ੍ਰਾਮ ਯੂਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਬੂਟੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਨਾਈਟਰੋਜਨ ਖਾਦ ਦੀ ਦੂਜੀ ਕਿਸ਼ਤ ਵਜੋਂ ਪਾਓ । ਅੰਬਾਂ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ 500 ਗ੍ਰਾਮ ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ ਇਕ ਕਿਲੋ ਮਿਊਰੇਟ ਆਫ ਪੋਟਾਸ਼ ਅਤੇ ਲੀਚੀ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ 800 ਗ੍ਰਾਮ ਯੂਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਬੂਟਾ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੱਧ ਤੱਕ ਪਾਓ । ਪਪੀਤੇ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ 1:2:0.33 ਦੀ ਅਨੁਪਾਤ ਨਾਲ (ਯੂਰੀਆ, ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਅਤੇ ਮਿਊਰੇਟ ਆਫ ਪੋਟਾਸ਼) ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ 625 ਗ੍ਰਾਮ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ 20 ਕਿਲੋ ਰੂੜੀ ਦੀ ਖਾਦ ਪ੍ਰਤੀ ਬੂਟਾ ਪਾਓ । ਨਾਖਾਂ ਨੂੰ 500 ਗ੍ਰਾਮ ਯੂਰੀਆ, ਆੜ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ 500 ਗ੍ਰਾਮ ਯੂਰੀਆ ਫੁੱਲ ਪੈਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ, ਅਲੂਚੇ ਨੂੰ 180 ਗ੍ਰਾਮ ਯੂਰੀਆ ਫੁੱਲ ਪੈਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਪ੍ਰਤੀ ਬੂਟੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪਾਓ । ਅੰਗੂਰਾਂ ਦੇ ਫਲ ਦਿੰਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ
7. ਠੰਡ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਛੋਟੇ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟਿਆਂ ਉੱਪਰ ਕੀਤਾ ਛੋਰਾ ਅਜੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੋ ।
8. ਨਿੰਬੂ ਜਾਤੀ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦਾ ਸਿੱਟਰਸ ਸਿੱਲਾ ਮਾਰਨ ਲਈ 200 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਕਰੋਕੋਡਾਈਲ/ਕੰਨਫੀਡੋਰ ਜਾਂ 160 ਗ੍ਰਾਮ ਐਕਟਾਰਾ/ਦੋਤਾਰਾ (ਬਾਇਆਮਿਥਕਸਮ) ਜਾਂ 6.25 ਲਿਟਰ ਮੈਕ ਐਚ ਐਮ ਓ (ਹਾਰਟੀਕਲਚਰ ਮਿਨਰਲ ਆਇਲ) ਨੂੰ 500 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ ਫੁੱਲ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ । ਜਾਂ 10 ਲਿਟਰ ਸੋਇਆਬੀਨ ਤੇਲ ਜਾਂ 10 ਲਿਟਰ ਕਪਾਹ ਦੇ ਬੀਜ ਦਾ ਤੇਲ + 1.25 ਕਿਲੋ ਸਰਫ (ਸਰਫੈਕਟੈਂਟ) 500 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ ।
9. ਸਿੱਟਰਸ ਕੈਂਕਰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਟਰੋਪੋਟੋਸਾਈਕਲੀਨ 50 ਗ੍ਰਾਮ + 25 ਗ੍ਰਾਮ ਨੀਲਾ ਬੋਥਾ 500 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ । ਬੋਰਡੇ ਮਿਸ਼ਰਣ 2:2:250 ਜਾਂ 0.3% ਕੋਪਰ ਆਕਸੀਕਲੋਰਾਈਡ ਵੀ ਛਿੜਕਾਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।
10. ਨਿੰਬੂ ਜਾਤੀ ਵਿੱਚ ਗੁੰਦੀਆ (ਪੈਰ ਗਲਣਾ/ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਤਣੇ ਦਾ ਗਲਣਾ) ਰੋਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ 25 ਗ੍ਰਾਮ ਕਰਜੇਟ ਐਮ-8 ਨੂੰ 10 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਤੀ ਬੂਟੇ

ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਗੜ੍ਹਚ ਕਰੋ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਸੋਡੀਅਮ ਹਾਈਪੋਕਲੋਰਾਈਟ (5%) 50 ਮਿ.ਲਿ. ਨੂੰ 10 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਬੂਟੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਮੁੱਢਾਂ ਅਤੇ ਛੱਤਰੀ ਹੇਠ ਛਿੜਕਾਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

11. ਅੰਬਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿੱਟੇ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਕੈਰਾਥੇਨ 1.0. ਗ੍ਰਾਮ ਘੁਲਣਸ਼ੀਲ ਜਾਂ ਗੰਧਕ 2.5 ਗ੍ਰਾਮ ਜਾਂ 1.0 ਮਿ.ਲੀ. ਕੰਟਾਫ ਦਾ ਫੁੱਲ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ-ਪੱਤੀਆਂ ਝੜਨ ਤੱਕ 10 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਕਫੇ ਤੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ ।

ਸਜਾਵਟੀ ਬੂਟੇ :

1. ਪੱਤਝੜ ਰੁੱਤ ਦੇ ਸਜਾਵਟੀ ਬੂਟੇ (ਸਾਵਣੀ, ਨਿਰਗੁੰਡੀ, ਮਹਿੰਦੀ, ਜਟਰੋਫਾ ਆਦਿ) ਫੁਟਾਰਾ ਪੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਲਗਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ।
 2. ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਦੇ ਮੌਸਮੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਖੇਤ ਅਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਆਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਦੀਨ ਜਾਂ ਅਣਚਾਹੇ ਬੂਟੇ ਕੱਢ ਦਿਓ ।
 3. ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗੰਢਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬੂਟੇ ਬੀਜਣ ਦਾ ਇਹ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਹੈ ।
 4. ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਗਰਮੀਆਂ ਵਾਲੇ ਮੌਸਮੀ ਫੁੱਲ (ਕੋਚੀਆ, ਜੀਨੀਆ ਆਦਿ) ਦੇ ਬੀਜ ਤੋਂ ਪਨੀਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਰਸਰੀ ਬੈੱਡਾਂ ਉੱਪਰ ਲਗਾਓ ।
 5. ਰੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਝਾੜੀਆਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੌਦ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਅਤੇ ਵਿਉਂਤ ਕਰੋ ।
 6. ਗੁਲਦਾਉਦੀ ਦੇ ਜੰਡੂਆਂ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਬੈੱਡਾਂ ਉੱਪਰ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਹੈ ।
 7. ਘਾਹ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰੋ ।
 8. ਪੁਰਾਣੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਗਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਵੱਡੇ ਗਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿੱਟੀ ਭਰ ਕੇ ਲਗਾਓ ।
- ਵਣ ਖੇਤੀ**
- ਪਾਪਲਰ :** ਨਰਸਰੀ ਉਗਾਉਣ ਲਈ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਦੌਰਾਨ 50×50 ਸੈਂ. ਮੀ ਜਾਂ 60×60

ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵਿਛਾਉਣ ਨਾਲ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਵਧੀਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਲੁਆਈ : ਅੱਧ ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਨੰਗੀ ਜੜ੍ਹ ਵਾਲੇ ਪਾਪਲਰ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਉ । ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਬੂਟੇ 5×4 ਮੀਟਰ ਜਾਂ 8×2.5 ਮੀਟਰ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਤੇ ਅਤੇ ਕਤਾਰਾਂ ਉੱਤਰ-ਦੱਖਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲਗਾਉ ਅਤੇ ਇਕਹਿਰੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ 3 ਮੀਟਰ

ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਤੇ ਬੂਟੇ ਤੋਂ ਬੂਟਾ ਲਗਾਉ । ਕੇਂਦਰੀ ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੀ ਐਲ-1, ਪੀ ਐਲ-2, ਪੀ ਐਲ-3, ਪੀ ਐਲ-4, ਪੀ ਐਲ-5, ਐਲ-47/88 ਅਤੇ ਐਲ-48/89 ਕਿਸਮਾਂ ਢੁੱਕਵੀਆਂ ਹਨ, ਜਦ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੱਖਣੀ-ਪੱਛਮੀ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਪੀ ਐਲ-3, ਪੀ ਐਲ-6, ਪੀ ਐਲ-7 ਅਤੇ ਐਲ-48/89 ਕਿਸਮਾਂ ਵਧੀਆ ਹਨ । ਔਗਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ 15-20 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਵਿਆਸ ਦੇ ਟੋਏ ਬਣਾਉ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੋਏਆਂ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਭਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ 75 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਅਤੇ ਹਲਕੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ 100 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਬੂਟੇ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 48 ਘੰਟੇ ਲਈ ਚੱਲਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦਿਉ । ਟੋਏ ਵਿੱਚ ਬੂਟੇ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟੋਏ ਨੂੰ ਉਪਰਲੀ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਰੂੜੀ ਦੀ ਖਾਦ (1:1), 110 ਗ੍ਰਾਮ ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ 315 ਗ੍ਰਾਮ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਦੀ ਖਾਦ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿਉ । ਪਾਪਲਰ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਪਲਾਂਟੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਨਿ ਦੀ ਬੀਜਾਈ ਅੱਧ ਫਰਵਰੀ ਵਿੱਚ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

ਸਫੈਦਾ : ਸਫੈਦੇ ਦੇ ਬੀਜ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਉੱਚੀਆਂ ਕਿਆਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ 10 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਰੱਖ

ਸਰਕੰਡਾ ਜਾਂ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀ ਚਾਦਰ ਉਤਾਰ ਦਿਉ ਅਤੇ ਖੇਤ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦਿਉ । ਇੱਕ ਹਫਤੇ ਬਾਅਦ 55 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਖਾਦ ਪਾਉ ਅਤੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਢਾਂ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਵੀ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਉ । ਪੰਜਾਬ ਸਦਾਬਹਾਰ, ਹਾਈਬਰਿਡ ਬੀ ਐਚ-2, ਪੀ ਬੀ ਐਚ-3, ਪੀ ਬੀ ਐਚ-4, ਪੀ ਵੀ ਐਚ-5, ਪੀ ਵੀ ਐਚ-41 ਅਤੇ ਪੀ ਵੀ ਐਚ-42 ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾ ਦਿਉ । ਖੇਤ ਵਿੱਚ 10 ਟਨ ਰੂੜੀ ਪਾਉ ਅਤੇ 55 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ, 155 ਕਿਲੋ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਅਤੇ 20 ਕਿਲੋ ਮਿਊਰੇਟ ਆਫ ਪੋਟਾਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਛੱਟੇ ਨਾਲ ਪਾ ਦਿਉ । ਹਫਤੇ ਬਾਅਦ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰ ਦਿਉ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦਿਉ ।

ਭਿੰਡੀ : ਖੇਤ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ 40 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਪਾਉ । ਵੱਟਾਂ ਬਣਾ ਲਉ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦਿਉ । ਇਹ ਬੀਜ 4.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਵੱਟਾਂ

ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਤੇ 15 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਬੀਜ ਦਿਉ । ਵੱਟਾਂ ਤੇ ਬੀਜ ਜਲਦੀ ਉੱਗਣਗੇ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਫਸਲ ਹੋਵੇਗੀ । ਇਸ ਸਮੇਂ ਬੀਜਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸੁਹਾਵਨੀ, ਪੰਜਾਬ ਪਦਮਨੀ, ਪੰਜਾਬ-7 ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ-8 ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਟਮਾਰ : ਕੋਰੇ ਦਾ ਮੌਸਮ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕੰਡਾ ਅਤੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀ ਚਾਦਰ ਉਤਾਰ ਦਿਉ ਅਤੇ ਖੇਤ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦਿਉ । ਇੱਕ ਹਫਤੇ ਬਾਅਦ ਇਕ ਕਿਲੋ ਕਿਸਾਨ ਖਾਦ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਪਾਉ । ਗੋਡੀ ਨਾਲ ਨਦੀਨ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਉ ਅਤੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਢਾਂ ਤੇ 7 ਤੋਂ 10 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦੇ ਰਹੋ । ਪਿਛੋਤੇ ਝੁਲਸ ਰੋਗ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਫਸਲ ਤੇ ਨੂੰ 600 ਗ੍ਰਾਮ ਇੰਡੋਫਿਲ ਐਮ-45, ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਨੂੰ 200 ਲਿਟਰ

ਸੈਂ. ਮੀ. ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਤੇ ਪਾਪਲਰ ਦੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਲਗਾਉ । ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਬੂਟੇ ਤੋਂ 2-3 ਸੈ.ਮੀ. ਮੋਟੀਆਂ ਅਤੇ 20-25 ਸੈਂ. ਮੀ. ਲੰਬਾਈ ਦੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰੋ । ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਲਮਾਂ ਨੂੰ 24 ਘੰਟੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਜ਼ੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਭਿਉਂ ਦਿਉ । ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ 8-12 ਟਨ ਗੋਹੇ ਦੀ ਖਾਦ, ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ (40-80 ਕਿਲੋ) ਅਤੇ ਮਿਊਰੇਟ ਆਫ ਪੋਟਾਸ਼ (20-40 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ) ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪਾਉ । ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਹਾਲੀ 4 ਟਨ ਪ੍ਰਤੀ

ਕੇ ਬੀਜ ਦਿਉ । ਇਕ ਵਰਗ ਮੀਟਰ ਲਈ 20 ਗਰਾਮ ਬੀਜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ । ਘਾਹ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਛੱਪਰ ਨਾਲ ਢੱਕ ਦਿਉ ਅਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਤਾਂ ਜੋ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਉੱਪਰਲੀ ਸਤਹਿ ਗਿੱਲ੍ਹੀ ਰਹੇ । ਜਦੋਂ ਪੌਦੇ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਪੱਤੇ ਕੱਢ ਲੈਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੌਲੀਥੀਨ ਦੀਆਂ ਥੈਲੀਆਂ ਵਿੱਚ (9'×6'), ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਰੂੜੀ ਦੀ ਖਾਦ (1:1) ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਵੇ ਉਹਨਾਂ ਥੈਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾ ਦਿਉ ।

“ਬਹਾਰ ਰੁੱਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਫਸਲ ਤੋਂ ਯਕੀਨੀ ਅਤੇ ਵੱਧ ਝਾੜ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਵਧੇਰੇ ਬੀਜ ਬਣਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਜਨਵਰੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਲੇਟ ਬਿਜਾਈ ਵਾਸਤੇ ਛੇਤੀ ਪੱਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ (ਪੀ ਐਸ ਐਚ 2080, ਪੀ ਐਸ ਐਚ 1962 ਅਤੇ ਪੀ ਐਸ ਐਚ 996) ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਛੇਤੀ ਬਿਜਾਈ ਅਤੇ ਤੇਲ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।”

ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਕੀੜੇ, ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ

ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੂਰ, ਡਾ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਪੀ ਏ ਯੂ, ਰਿਜ਼ਨਲ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ (ਮੋ. 01874220825)
 ਡਾ. ਪ੍ਰਭਜੋਧ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਤੇਲ ਬੀਜ ਸੈਕਸ਼ਨ, ਪਲਾਂਟ ਬਰੀਡਿੰਗ ਵਿਭਾਗ ਪੀ ਏ ਯੂ ਲੁਧਿਆਣਾ।

ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਚਰਬੀ ਵਾਲੇ ਤੱਤ (ਕੋਲੈਸਟ੍ਰੋਲ) ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖੂਨ ਨੂੰ ਪਤਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਤ (ਐਂਟੀ-ਕੋਲੈਸਟ੍ਰੋਲ) ਦੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੋਲੀ ਅਨਸੈਚੁਰੇਟਿਡ ਫੈਟੀ ਐਸਿਡਜ਼ ਵੀ ਇਸ ਤੇਲ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤੇਲ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ

ਦੀ ਸੋਧ 6 ਗ੍ਰਾਮਟੈਗਰਾਨ 35 ਡਬਲਯੂ ਐਸ (ਮੈਟਾਲੈਕਸਲ) ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ। ਵੱਟਾਂ ਤੇ ਬੀਜੀ ਫਸਲ ਪੱਪਰੀ ਬੀਜੀ ਫਸਲ ਨਾਲ ਅਗੇਤੀ ਜੰਮਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਸਲ ਢਹਿੰਦੀ ਨਹੀਂ, ਗਰਮੀ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੱਚਤ ਵਿਚ ਵੀ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਬੁਟਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਫਾਸਲਾ 60 x 30 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਅਤੇ ਬੀਜ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ 6-8 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਰੱਖੋ। ਫਸਲ

ਖਾਦਾਂ : ਫਸਲ ਨੂੰ 24 ਕਿਲੋ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ (50 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ) ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਬਿਜਾਈ ਵੇਲੇ ਪਾਉ। ਹਲਕੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ 24 ਕਿਲੋ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ (50 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ) ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਓ। ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਹਿੱਸਾ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 30 ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਵਰਤੋ। 12 ਕਿਲੋ ਫਾਸਫੋਰਸ (75 ਕਿਲੋ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ) ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ ਡਰਿੱਲ ਕਰੋ। ਜੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਪਰਖ ਮੁਤਾਬਕ ਪੋਟਾਸ਼ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ ਤਾਂ 12 ਕਿਲੋ ਪੋਟਾਸ਼ (20 ਕਿਲੋ ਮਿਊਰੇਟ ਆਫ ਪੋਟਾਸ਼) ਵੀ ਡਰਿੱਲ ਕਰ ਦਿਉ।

ਮੁੱਖ ਕੀੜੇ
ਚੋਰ ਸੁੰਡੀ (ਕਟ ਵਰਮ) : ਇਹ ਕੀੜਾ ਆਲੂਆਂ ਪਿਛੋਂ ਬੀਜੀ ਫਸਲ ਤੇ ਮਾਰਚ-ਅਪ੍ਰੈਲ ਵਿਚ ਹਮਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁੰਡੀਆਂ ਛੋਟੇ ਬੁਟਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੁੰਡੀ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਫਸਲ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਵੱਟਾਂ ਦੇ ਕਰੋ।
ਤੰਬਾਕੂ ਦੀ ਸੁੰਡੀ ਅਤੇ ਭੱਬੂ

ਕੁੱਤਾ : ਇਹ ਕੀੜੇ ਅਪ੍ਰੈਲ-ਮਈ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਛੋਟੀਆਂ ਸੁੰਡੀਆਂ ਝੁੰਡਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੱਡੀਆਂ ਸੁੰਡੀਆਂ ਸਾਰੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਖੇਤ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੌਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤੰਬਾਕੂ ਦੀ ਸੁੰਡੀ ਦੀਆਂ ਵਿੱਠਾਂ ਪੱਤਿਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਪਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ, ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਹਮਲੇ ਵਾਲੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਉ। ਸੁੰਡੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ 300 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਸੁਪਰਕਿਲਰ 10 ਈ ਸੀ (ਸਾਈਪਰਮੈਥਰੀਨ) ਦਾ 100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਛਿੜਕਾਅ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੁਪਹਿਰ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ, ਹੋਰ ਪਰ-ਪ੍ਰਾਗਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੀੜੇ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰ ਕੀੜੇ

ਘੱਟ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
ਅਮਰੀਕਨ ਸੁੰਡੀ : ਇਹ ਬਹੁ ਫਸਲੀ ਕੀੜਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਫਸਲਾਂ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁੰਡੀ ਫਸਲ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ, ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਬਣ ਰਹੇ ਦਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਮਲੇ ਵਾਲੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਿਚ ਗਾਲਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਫਸਲ ਵਿਚ ਮੂੰਗੀ, ਮਾਂਹ, ਗੇਂਦੇ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਕਰੋ ਅਤੇ ਫਸਲ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ 3-4 ਕਤਾਰਾਂ ਲਾਈਨਾਂ ਮੱਕੀ ਦੀਆਂ ਬੀਜੀ।

ਬਿਮਾਰੀਆਂ
ਚਿੱਟੀ ਉੱਲੀ ਰੋਗ : ਬਿਮਾਰੀ ਵਾਲੇ ਬੂਟੇ ਮਧਰੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੱਤਿਆਂ ਤੇ ਪੀਲੇ-ਹਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਚਟਾਖ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੱਤੇ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਖਾਲੀ ਫੁੱਲ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਈ ਬੀਜ ਦੀ ਟੈਗਰਾਨ 35 ਡਬਲਯੂ ਐਸ (ਮੈਟਾਲੈਕਸਲ) ਦਵਾਈ 6 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸੋਧ ਕਰੋ।
ਜੜ੍ਹ ਦਾ ਗਲੂਣਾ : ਜੇਕਰ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਹਮਲਾ ਮੁੱਢਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਛੋਟੇ ਬੂਟੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ ਫਸਲ ਕੱਚੀ ਹੀ ਪੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੁੱਲ ਛੋਟੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬੀਜ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਅਤੇ ਝਾੜ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਈ ਫਸਲ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿਓ।
ਤਣੇ ਦਾ ਗਲੂਣਾ : ਸਾਰੇ ਬੂਟੇ ਫੁੱਲਾਂ ਸਮੇਤ ਚਿੱਟੀ ਉੱਲੀ ਨਾਲ ਢੱਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉੱਲੀ ਦੇ ਕਣ, ਗਲੇ ਹੋਏ ਤਣੇ ਅਤੇ ਸਿਰਾਂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਮਲਾ ਹੋਏ ਹਿੱਸੇ ਕਾਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਈ ਤੰਦਰੁਸਤ/ਨਰੋਏ ਬੀਜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੀ ਕਰੋ।
ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਗਲੂਣਾ : ਹਮਲੇ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਫੁੱਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਡੰਡੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰੀ ਹਮਲੇ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਫੁੱਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਪਾਸਾ ਪਾਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੀਜ ਘੱਟ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਸਿਰ ਪੂਰਾ ਜਾਂ ਅੱਧ-ਪਚੱਦਾ ਗਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਮਲਾ ਹੋਏ ਫੁੱਲਾਂ ਵਿਚ ਬੀਜ ਸੁਕੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਝਾੜ ਅਤੇ ਤੇਲ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਦੋਗਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ			
ਕਿਸਮ	ਪੱਕਣ ਲਈ ਸਮਾਂ (ਦਿਨ)	ਤੇਲ ਦੀ ਮਾਤਰਾ (%)	ਔਸਤਨ ਝਾੜ/ਏਕੜ (ਕੁੰ.)
ਪੀ ਐਸ ਐਚ 2080	97	43.70	9.80
ਪੀ ਐਸ ਐਚ 1962	99	41.90	8.20
ਡੀ ਕੇ 3849	102	34.50	8.40
ਪੀ ਐਸ ਐਚ 996	97	35.80	7.80

ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਾਬਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਹਾਰ ਰੁੱਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਫਸਲ ਤੋਂ ਯਕੀਨੀ ਅਤੇ ਵੱਧ ਝਾੜ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਵਧੇਰੇ ਬੀਜ ਬਣਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹੋਰ ਕਿਸਮਾਂ : ਪਾਈਨੀਅਰ 64 ਏ 57, ਚੈਪ, ਆਰਮੋਨੀ ਗੋਲਡ ਪਰ ਪੀ ਏ ਯੂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ।

ਐਨ ਐਸ ਐਫ ਐਚ 1001 : ਉੱਚੀ, ਦਰਮਿਆਨੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੱਕਣ ਵਾਲੀ ਦੋਗਲੀ ਕਿਸਮ ਹੈ। ਤੇਲ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਦਾਣੇ ਛੋਟੇ ਹਨ।

ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਢੰਗ ਅਤੇ ਬੀਜ ਦੀ ਮਾਤਰਾ : ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਜਨਵਰੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਲੇਟ ਬਿਜਾਈ ਵਾਸਤੇ ਛੇਤੀ ਪੱਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ (ਪੀ ਐਸ ਐਚ 2080, ਪੀ ਐਸ ਐਚ 1962 ਅਤੇ ਪੀ ਐਸ ਐਚ 996) ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਛੇਤੀ ਬਿਜਾਈ ਅਤੇ ਤੇਲ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਦੋ ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਓ। ਬੀਜ

ਸਾਰਣੀ : ਮੁੱਖ ਕੀੜੇ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ			
ਕੀੜਾ	ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਹਮਲੇ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ	ਬਿਮਾਰੀ	ਹਮਲੇ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ
ਚੋਰ ਸੁੰਡੀ		ਚਿੱਟੀ ਉੱਲੀ	
ਭੱਬੂ ਕੁੱਤਾ		ਜੜ੍ਹ ਦਾ ਗਲੂਣਾ	
ਤੰਬਾਕੂ ਦੀ ਸੁੰਡੀ		ਤਣੇ ਦਾ ਗਲੂਣਾ	
ਅਮਰੀਕਨ ਸੁੰਡੀ		ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਗਲੂਣਾ	

ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵਰਤੋਂ

ਲੇਬਲ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹੋ : ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਡੱਬੇ ਦੇ ਲੇਬਲ ਉੱਪਰ ਲਿਖੀਆਂ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ। ਪੈਕੇਟ ਜਾਂ ਡੱਬੇ ਉੱਪਰ ਲੇਬਲ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਿਪਕਾਏ ਹੋਏ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਨਾ ਮਿਟਣ ਵਾਲੀ ਸਿਆਹੀ ਨਾਲ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕਨਟੇਨਰ ਅਤੇ ਜਿਸ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਨਟੇਨਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਉੱਪਰ ਵੀ ਛਪੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ।

ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਾ ਲੇਬਲ : ਜੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਵਾਲੇ ਡੱਬੇ ਉੱਪਰ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ ਤਿਕੋਣ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਾਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ 'ਚ ਦੋ ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਖੋਪੜੀ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅੰਕਿਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੇਹੱਦ ਘਾਤਕ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵਰਤੋਂ ਜਾਨਲੇਵਾ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੀਲੀ ਤਿਕੋਣ ਵਾਲੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਵੀ ਕਾਫੀ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਅਤੇ ਮਾਰੂ ਅਸਰ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨੀਲੀ ਤਿਕੋਣ ਵਾਲੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਨਿਗਲ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਲੱਛਣ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣ ਉੱਪਰ ਫੇਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਮਦਦ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਰੀ ਤਿਕੋਣ ਵਾਲੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ : ਕਿਸੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਚੋਣ ਵੀ ਕਾਫੀ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਪਰੇਅ ਜਾਂ ਪੂੜੇ ਵਿੱਚੋਂ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਪਵੇ ਤਾਂ ਸਪਰੇਅ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਡਰਿਫਟ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਦਾਣੇਦਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਡਰਿਫਟ

ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਜਿੱਥੇ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਕੀੜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ 'ਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਜੀਵਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਖਤਰਨਾਕ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਮੇਂ ਕੀੜੀ ਗਈ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ, ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਨੂੰ ਭੰਡਾਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਸਮੇਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਉਪਾਅ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਘਾਤਕ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਕਟਾਰੀਆ

ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਸਮੇਂ ਘੱਟ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈ ਦੀ ਖਰੀਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਲੈਣ।

ਪੈਕਿੰਗ : ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਪੈਕਿੰਗ ਅਜਿਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਾਰ ਖੋਲ੍ਹਣ

ਬਿਹਤਰ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਸਲੀ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਡੱਬੇ ਨੂੰ ਸੁੱਕੀ ਜਗ੍ਹਾ ਅਤੇ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਤਾਲਾ ਲਗਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਗੈਰ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹੇ। ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਜਾਂ ਭੋਜਨ ਦੇ ਭੰਡਾਰਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਸਾਬਣ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ : ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਸਾਬਣ, ਤੌਲੀਏ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਾਫੀ ਮਾਤਰਾ 'ਚ ਪਾਣੀ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਉੱਪਰ ਡਿੱਗੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਧੋ ਕੇ ਸਾਫ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਹਵਾ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ : ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਹਵਾ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਉਲਟ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹੌਲੀ ਗਤੀ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਵਗਣ 'ਤੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਵਧੀਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਹਵਾ ਦੀ ਗਤੀ 12-13 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਡਰਿਫਟ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਪਰੇਅ ਹਮੇਸ਼ਾ ਠੰਢੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਹੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਖਾਲੀ ਡੱਬਿਆਂ ਅਤੇ ਬਚੇ ਹੋਏ ਘੋਲ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨਾ : ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦੇ ਖਾਲੀ ਡੱਬੇ ਅਤੇ ਬਚੇ ਹੋਏ ਘੋਲ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਵੋ। ਖਾਲੀ ਡੱਬੇ ਪਾਲਤੂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੱਬਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜ-ਮਰੋੜ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ

45-50 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਡੂੰਘਾ ਦੱਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਾ ਸੁੱਟੋ ਜਿੱਥੇ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਪਾਲਤੂ ਜਾਨਵਰ ਪਹੁੰਚ ਸਕਣ। ਬੱਚੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਲੀ ਡੱਬਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਸਮੇਂ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇ

ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਵਾਲਾ ਕਨਟੇਨਰ ਲੀਕ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਠੀਕ ਕਰ ਲਵੋ। ਪੱਕੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਡਿੱਗੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਧੋ ਦੇਵੋ। ਫਰਸ਼ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਡਿਟਰਜੈਂਟ ਜਾਂ ਵਾਸ਼ਿੰਗ ਸੋਡੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਵਰਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਬਚੇ ਹੋਏ ਘੋਲ ਅਤੇ ਫਰਸ਼ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਡੂੰਘਾ ਟੋਆ ਪੁੱਟ ਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦੇਵੋ।

ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ : ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਸਿਫਾਰਸ਼ ਮਾਤਰਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਛਿੜਕਾਅ ਨਾ ਕਰੋ। ਸਵਿਦਨਸ਼ੀਲ ਫਸਲ 'ਤੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਠੰਢੇ ਅਤੇ ਬੱਦਲਵਾਈ ਵਾਲੇ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਰੋ। ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਬਚੇ ਹੋਏ ਘੋਲ ਨੂੰ ਟੋਭੇ ਜਾਂ ਛੱਪੜ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸੁੱਟੋ। ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਪਰ-ਪਰਾਗਣ 'ਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਫਸਲ ਦੀ ਫੁੱਲ ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਸਮੇਂ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦੇ ਛਿੜਕਾਅ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਕਮੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਰ੍ਹੋਂ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ, ਕੱਦੂ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਝਾੜ ਘੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਹੀ ਵਰਤੋਂ। ਦਾਣੇਦਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਫਸਲ ਉੱਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਫਸਲ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਫਸਲ ਉੱਪਰ ਫੁੱਲ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਛਿੜਕਾਅ ਦੇਰ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਜਾਂ ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਬਦਲਵਾਈ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰੋ।

ਘੋਲ ਬਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ

ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਾ ਘੋਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਕੁਝ ਅਹਿਮ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ।

★ **ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰੋ ਘੋਲ :** ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਾ ਘੋਲ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬੰਦ ਜਗ੍ਹਾ 'ਚ ਇਹ ਸਾਹ ਜ਼ਰੀਏ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

★ **ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਖੋਲ੍ਹੋ ਢੱਕਣ :** ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਵਾਲੇ ਕੰਟੇਨਰ ਦਾ ਢੱਕਣ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਖੋਲ੍ਹੋ ਤਾਂ ਕਿ ਤਰਲ ਛਲਕ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਾ ਆਵੇ। ਡੱਬੇ ਦੇ ਢੱਕਣ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਟਿਨ ਦੀ ਸੀਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਚਾਕੂ, ਕੈਂਚੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਰੱਖੋ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਲਈ ਨਾ ਵਰਤੋ।

★ **ਪੈਮਾਨੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ :** ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਮਾਪਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਪੈਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਪੈਮਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਘੋਲ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਰਤਨ 'ਚ ਪਾਓ। ਡੱਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮੂੰਹ ਰਾਹੀਂ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਨੂੰ ਕਦੇ ਬਾਹਰ ਨਾ ਖਿੱਚੋ।

★ **ਘੋਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ :** ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਨੂੰ ਘੋਲਣ ਲਈ ਲੰਬੇ ਹੈਂਡਲ ਵਾਲਾ ਸਟਿਰਰ ਅਤੇ ਡੂੰਘਾ ਬਰਤਨ ਵਰਤੋ। ਇਸ ਨੂੰ ਘੋਲਣ ਲਈ ਲੱਕੜ ਦੀ ਲੰਬੀ ਛੜੀ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਨਾ ਘੋਲੋ। ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਬਰਤਨਾਂ ਨੂੰ ਘੋਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦੇ ਨਾ ਵਰਤੋ।

★ **ਸਹੀ ਮਿਣਤੀ :** ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਤਰਾ ਨਾ ਵਰਤੋ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹਿੰਗੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਉੱਪਰ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪੌਦੇ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂਕਾਰ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਮਾਤਰਾ ਪਾ ਕੇ ਘੋਲ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਸਹੀ ਡੋਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ।

ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤੇਲ ਵਿੱਚ ਘੁਲਣਸ਼ੀਲ ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਖਤਰਨਾਕ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚਮੜੀ ਜ਼ਰੀਏ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਰੀਰ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਖਰੀਦ : ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕਿਸੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਦਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੇ

ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ।

ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨਾ : ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਨੂੰ ਲੇਬਲ ਲੱਗੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੁਬਾਰਾ ਵਰਤੋਂ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਨਾ ਰਹੇ।

ਅੱਜ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸਾਨ ਝਾੜ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਅਤੇ ਕੀੜੇ ਮਾਰ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਦਕਾ ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਤੇ ਆਰਗੈਨਿਕ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਅੱਜ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਖਾਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਜਤਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਵੀ ਸੁਰਖਰੂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਇਸ ਵਾਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੋਂ ਵੀ ਕਣਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਮੈਂਟ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗੋਦਾਮਾਂ ਵਿਚ 18 ਮਿਲੀਅਨ ਮੈਟਰਿਕ ਟਨ ਕਣਕ ਹੈ ਜਦਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੂਡ ਸਕਿਊਰਿਟੀ ਐਕਟ 2013 ਅਧੀਨ ਇਹ 13 ਮਿਲੀਅਨ ਮੈਟਰਿਕ ਟਨ ਕਣਕ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਥੋਕ ਅਤੇ ਰਿਟੇਲ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇੰਨਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਣਕ ਦੀ ਦਰਮਦ ਡਿਊਟੀ 40 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ 15 ਫੀਸਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਇਸ ਵੇਲੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ, ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਕਣਕ-ਝੋਨੇ ਦਾ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਵੱਧ ਕੀਮਤ ਵਾਲੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਉਗਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਹਾਈ ਵੈਲਿਊ ਕਰਾਪਸ ਵਿੱਚ ਆਉਦੀਆਂ ਹਨ, ਫਲ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਫੁੱਲ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਫੁੱਲ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਫੁੱਲ ਨੂੰ ਲੇਬਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤੇ ਕਿਸਾਨ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟੇ

ਹੀ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਆਲੂ, ਪਿਆਜ਼, ਟਮਾਟਰ, ਲਸਣ ਜੋ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਸੂਬੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਫਸਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇਹਨਾਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਾਲ ਉਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਰੋਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਾਲ ਇਹਨਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਖਪਤਕਾਰ। ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਕੁੱਝ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਵਪਾਰੀ ਦੋਨੋਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉੱਪਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਇਸ ਤੇ ਕੋਈ ਐਮ ਐਸ ਪ੍ਰੀਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਐਮ ਆਰ ਪੀ ਮਿੱਥੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ। ਵਪਾਰੀ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਟੋਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਫਿਰ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਭਾਅ ਤੇ ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚਾਲੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਭਾਅ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੀਡੀਆ ਖਬਰਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ। ਅਸਲ

ਫਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਾਗ ਕਿੰਨੂਆਂ ਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕ ਕਿੰਨੂਆਂ ਦੇ ਬਾਗ ਪੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੁਨਾਫਾ ਘੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਨ ਹਨ ਇਕ ਤਾਂ ਬੀਮਾਰੀ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਬੂਟੇ ਸੁੱਕ ਰਹੇ ਹਨ ਦੂਜਾ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਥੋਕ ਭਾਅ ਵਧੀਆ ਕਿੰਨੂ ਦਾ 12 ਤੋਂ 15 ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਆਮ ਕਿੰਨੂ 6 ਤੋਂ 8 ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਵਿਕਦਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤੁੜਾਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਉਹੀ ਕਿੰਨੂ 30-60 ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਠਾੜ
ਮੋ: 96537-90000

ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਸਾਰਥਕ ਹਨ ਵੱਧ ਆਮਦਨ ਵਾਲੀਆਂ ਫਸਲਾਂ

ਫਾਇਦਾ ਵਪਾਰੀ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਅੱਧੀ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਹ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਵਧੇ ਭਾਅ ਵਿਚ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਫਸਲ ਫੇਚ ਕੇ ਪੈਸੇ ਕਮਾਏ ਹਨ। ਕਿਸਾਨ ਜਦੋਂ ਫਸਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਦੋਂ ਹੀ ਮੰਡੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਗਲੱਟ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਭਾਅ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦੋ ਫੀਸਦੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਫਸਲ ਬੀਜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਸਲ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਕਰਜ਼ਾ ਮੋੜਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਆਜ ਬੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੂਜਾ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਲੱਸਣ ਦੀ ਫਸਲ ਜਾਂ ਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਾਹੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਯਾਨੀ ਮਿਲਿਆ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਪਰ ਖਪਤਕਾਰ ਨੂੰ ਲਸਣ 40-50 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਹੋਰਟੀਕਲਚਰ ਮਹਿਕਮੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਬਿਆਨ ਆਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੀਜ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਇਹ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਨ।

ਇਹੋ ਹਾਲ ਟਮਾਟਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਅਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜੂਨ-ਜੁਲਾਈ 2023 ਵਿਚ 14 ਕਿਲੋ ਟਮਾਟਰਾਂ ਦਾ ਕਰੇਟ 2400 ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਸੀ ਉਹ ਸਤੰਬਰ 2023 ਵਿਚ 230 ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਫਸਲ ਆਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਮੰਡੀ ਲਿਆਂਦੀ ਤਾਂ ਭਾਅ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਟਮਾਟਰ ਖਰੀਦ ਕਿ ਰਿਐਂਟੀ ਭਾਅ ਤੇ 60 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ। ਜੋ ਫਸਲ ਆਉਣ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ 10 ਰੁਪਏ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਿਕੇ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਜ਼ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਸਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਬੂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਫਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੁਨਾਫਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਉੱਪਰ ਕਮੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਖਪਤਕਾਰ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾਅ ਖਰੀਦਣ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪਿਆਜ਼ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਉਣੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਲੂ ਅਕਸਰ ਜੇ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਰੁਲਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੀ ਵੇਰ ਤਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਰਿਟੇਲ ਵਿਚ 120 ਤੋਂ 150 ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਹੈ।

ਰੁਲਦੇ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਫਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਾਗ ਕਿੰਨੂਆਂ ਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕ ਕਿੰਨੂਆਂ ਦੇ ਬਾਗ

ਪੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੁਨਾਫਾ ਘੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਨ ਹਨ ਇਕ ਤਾਂ ਬੀਮਾਰੀ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਬੂਟੇ ਸੁੱਕ ਰਹੇ ਹਨ ਦੂਜਾ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਥੋਕ ਭਾਅ ਵਧੀਆ ਕਿੰਨੂ ਦਾ 12 ਤੋਂ 15 ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਆਮ ਕਿੰਨੂ 6 ਤੋਂ 8 ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਵਿਕਦਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤੁੜਾਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਉਹੀ ਕਿੰਨੂ 30-60 ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਸੇਬ ਦਾ ਵੀ ਹਾਲ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ ਚੰਗੇ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਸੇਬ ਵੀ 17 ਤੋਂ 18 ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਵਿਕਦਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਸੇਬ ਦਾ ਭਾਅ ਕੀ ਹੋਊਗਾ ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤੁੜਾਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਉਹੀ ਕਿੰਨੂ 30-60 ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਾਲ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੀ ਐਮ ਐਸ ਪੀ

5650 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਹੈ ਪਰ ਨਵੀਂ ਸਰ੍ਹੋਂ (ਤੋਰੀਆ) ਜੋ ਹੁਣ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਭਾਅ 4000 ਤੋਂ 4300 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਹੈ। ਗੱਲ ਇੱਥੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕੜ-ਦੁੱਕੜ ਸਕੈਸ ਸਟੋਰੀ ਦੱਸਣ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਅ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫਾ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੀ ਨਾਲ 1 ਕਿੱਲੋ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਲੱਖ ਦੀ ਫਸਲ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਫਰਜ਼ ਕਰ ਲਓ ਜੇ ਕੱਢ ਵੀ ਲਈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਖਰਚਾ ਕੀ ਆਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਕਿਲਾ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਚੰਗੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੇ ਵੀ ਲਵਾ ਦਿੱਤੇ। ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਰੋਤ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂ ਇਹਨੇ ਪੈਸਿਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਟੱਬਰ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੀ ਮਸਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅੱਜ ਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਵਿੱਚ।

ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਹਾਈ ਵੈਲਿਊ ਕਰਾਪਸ ਲਈ ਕੋਈ ਨੀਤੀ ਬਣਾਈਏ ਅਤੇ ਮੰਗ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਏ ਰੀਆ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰੀਏ। ਜੇ ਰਕਬਾ

ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਫਲ ਉਗਾਉਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਕੰਟਰੈਕਟ ਕਰੀਏ। ਇਸ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਚ ਐਗਰੀ ਬਿਜਨਸ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਦੇ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋਵੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਉਸੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਰਕਬਾ ਲਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਡੀਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਅੱਜ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਜੋ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਬਜ਼ੀ ਫਲ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਆਪ ਸ਼ਹਿਰ ਵੇਚਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਰੋਹੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਟਰਾਲੀ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਨ ਦਿੰਦੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਰੋਹੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਪੁਲਿਸ ਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਵੱਲ ਵੀ ਲਿਜਾਣ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁਨਾਫਾ ਵੱਧ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਫਸਲ ਆਉਂਦੀ ਭਾਅ ਵੀ ਨਹੀਂ ਡਿੱਗਣਗੇ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਧਣ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਧੇਗੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਬੈਂਡ ਬਣਾਉਣ ਦੀ। ਜੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਏਥੇ ਵਧੇਗੀ ਤਾਂ ਪਰਵਾਸ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਗੇ।

ਸਰਦੀਆਂ 'ਚ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ

ਠੰਢੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਭਿਆਸ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਰਦੀਆਂ 'ਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੁਸਤ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਰਦੀਆਂ ਦਾ ਸੋਕਾ ਰੁੱਖਾਂ ਲਈ ਇਕ ਆਮ ਅਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ ਅਤੇ ਠੰਢੇ ਤਾਪਮਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਕਾਸ ਰੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੌਤ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਦੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਰਦੀਆਂ 'ਚ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ

ਦੇਣ ਦਾ ਇਕ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਸੋਕੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ। ਭਵੇਂ ਰੁੱਖ ਸੁਸਤ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵੱਧ ਰਹੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਸਾਹ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਪੱਤਿਆਂ ਅਤੇ ਸੂਈਆਂ ਰਾਹੀਂ ਨਮੀ ਗੁਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਵਾ ਅਤੇ ਘੱਟ ਨਮੀ, ਨਮੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਜੰਮ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਰੁੱਖ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ 'ਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਡੀਹਾਈਡਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤਣਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁੱਕੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪੂਰਕ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਨਮੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਭਰਨ ਅਤੇ ਰੁੱਖ ਦੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰਦੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮੌਸਮ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣਾ ਇਕ ਚੰਗੀ-ਹਾਈਡਰੇਟਿਡ ਰੂਟ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਜਜ਼ਬ ਕਰਨ ਦੀ ਰੁੱਖ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਈਡਰੇਟਿਡ ਜੜ੍ਹਾਂ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਠੋਰ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਰੁੱਖ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵੀ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕੀੜਿਆਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਲਚਕੀਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਕ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਾਈਡਰੇਟਿਡ ਰੁੱਖ ਦੀ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ 'ਚ ਇਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵਾਪਸੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਸਿਹਤਮੰਦ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਸੋਕੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਰਦੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਸੁੱਕੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਰੁੱਖ ਦੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਕ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ।

ਜਨਮੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ, ਮੋਬਾਇਲ : 98159-45018

ਖਜੂਰਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਫਸਲ ਲੈਣ ਲਈ ਪਰਪਰਾਗਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ

ਖਜੂਰਾਂ ਦੀ ਫਸਲ ਲੈਣ ਲਈ ਪਰਪਰਾਗਣ ਇਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਨਰ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਪੌਲਨ ਮਾਦਾ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪਰਪਰਾਗਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਖਜੂਰਾਂ ਦੀ ਫਸਲ ਫਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਖਜੂਰਾਂ ਦੀ ਫਸਲ ਲੈਣ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਨਰ ਤੇ ਮਾਦਾ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਪਰਪਰਾਗਣ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਪੌਲਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਮਾਦਾ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ 'ਤੇ ਪੌਲਨ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਫਸਲ 'ਚ ਨਰ ਅਤੇ ਮਾਦਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਬੂਟਿਆਂ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਫਸਲ ਲੈਣ ਲਈ ਖਜੂਰਾਂ ਦਾ ਪਰਾਗਣ ਹੱਥੀ ਕਰਨਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਰਪਰਾਗਣ ਲਈ ਨਰ ਅਤੇ ਮਾਦਾ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋਣੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਨਰ ਦੇ ਫੁੱਲ ਕਰੀਮ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਤੇ ਝੋਲੇ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਦਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਪੀਲੇ ਅਤੇ ਜੁਆਰ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਂਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਰ ਦੇ ਸਪੇਥ (ਜਿਸ 'ਚ ਫੁੱਲ ਲੁਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ) ਛੋਟੇ, ਚੌੜੇ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਝਾੜੂ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਾਦਾ ਦਾ ਸਪੇਥ ਲੰਬੇ ਅਤੇ ਘੱਟ ਲੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਨਰ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਪੌਲਨ ਤੋਂ ਦਸ ਮਾਦਾ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਾਗਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਚੰਗਾ ਪਰਾਗਣ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦਸ ਮਾਦਾ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਨਰ ਦਾ ਬੂਟਾ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਸਲ ਦੇ ਫੁੱਲ ਮਾਰਚ ਦੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਤੱਕ ਨਿਕਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਾਪਮਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜੇਕਰ ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਥੋੜੇ ਦਿਨ ਲੇਟ ਤੱਕ ਆਉਂਦੇ

ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ, ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ ਸਾਂਗਵਾਨ, ਅਤੇ ਸੰਦੀਪ ਰਹੇਜਾ

ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਰ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਮਾਦਾ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ (7 ਤੋਂ 10 ਦਿਨ) ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੌਲਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਪੇਥ

ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋੜ ਕੇ ਛਵੇਂ ਸੁਕਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿ ਪੌਲਨ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਨਿਕਲ ਸਕੇ। ਪੌਲਨ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 6 ਘੰਟੇ ਉੱਪੋ ਅਤੇ 18 ਘੰਟੇ ਸੁਕਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਸ਼ੀਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਛਾਵੇਂ ਪਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੌਲਨ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਕਮਰੇ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ 'ਤੇ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮਾਦਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਨਿਕਲ ਆਉਣ ਜਿਹੜਾ ਪੌਲਨ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਾਗਣ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਹੱਥੀ ਪਰਾਗਣ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪੌਲਨ

ਨੂੰ ਮਾਦਾ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਰੂਈ ਦੇ ਬੂੜੇ ਨਾਲ ਲਗਾਉਣਾ ਜਾਂ ਛਿੜਕਣਾ, ਰੂਈ ਦੇ ਬੂੜੇ 'ਤੇ ਪੌਲਨ ਲਗਾ ਕੇ ਮਾਦਾ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਰੱਖਣਾ, 3-4 ਨਰ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਲੜੀਆਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਕਰਕੇ ਮਾਦਾ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਪਰਾਗਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਰ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ

ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਦਾ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਰੱਖ ਕੇ ਮਾਦਾ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਗੰਭੀਰ ਪਾ ਕੇ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿ ਨਰ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਨਾ ਹਿੱਲਣ ਅਤੇ ਪਰਪਰਾਗਣ ਵਧੀਆ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਤਰੀਕਾ ਵਰਤ ਕੇ ਵਧੀਆ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲਾ ਫਲ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮਾਦਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ 3-4 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰਾਗਣ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਵਧੀਆ ਫਲ ਟਿਕ ਸਕੇ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਪਰਾਗਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਫਲ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ, ਬਿਨਾਂ ਬੀਜ ਵਾਲਾ ਤੇ ਨਾ ਪੱਕਣ ਵਾਲਾ ਬਣੇਗਾ।

ਬਲਾਕ ਕਾਹਨੂੰਵਾਨ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨਾਨੋਵਾਲ ਕਲਾਂ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਕਿਸਾਨ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਪਿਛਲੇ 4 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਫਸਲੀ ਰਹਿੰਦ ਖੂੰਹਦ ਨੂੰ ਅੱਗ ਨਾ ਲਗਾ ਕੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਤੇ ਸਬਸਿਡੀ ਲੈ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਪਿੰਡ ਪੱਧਰੀ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਸਾਧਨ

ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਪੜ੍ਹੋ।
ਉਦਮ ਤੇ ਉਪਰਾਲੇ : ਕਿਸਾਨ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ 4 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਫਸਲੀ ਰਹਿੰਦ ਖੂੰਹਦ ਨੂੰ ਅੱਗ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਗ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਣ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ 2 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੁਪਰਸੀਡਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ 'ਚ 140 ਏਕੜ ਬਿਜਾਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਟਰਾਇਲ ਕਰ ਦੱਸਿਆ ਅੱਜ ਸਭ ਏਸੇ ਬਿਜਾਈ ਵੱਲ ਹੋ ਤੁਰੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ 'ਚ ਇਕੋ ਅੱਜ ਵੀ ਸੁਪਰਸੀਡਰ ਹੈ। ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰ ਆਪਣੇ ਬੀਜ ਖਾਦ ਅਗੇਤੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਰੱਖ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਟਾਇਮ ਨਾਲ ਬੀਜ ਦਿਓ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਈ ਭਰਾਂ ਤਾਂ ਪੈਸੇ ਐਡਵਾਂਸ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਬਿਜਾਈ ਆਪਣੀ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਗੋਰਸੀਆ, ਘੁਕਲਾ, ਜੀਂਦੜ, ਨਾਨੋਵਾਲ ਖੁਰਦ, ਭੱਟੀਆਂ, ਬੇਲੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ 'ਚ ਬਿਜਾਈ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਵੇਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਣਕ ਉੱਗ ਆਉਣ ਤੇ ਪੈਸੇ ਲੈਣ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦਾ

ਕਮਲਦਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ, ਬਲਾਕ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਮੈਨੇਜਰ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ, ਕਾਹਨੂੰਵਾਨ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ (ਮੋ.98150-82401)

ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਗ ਨਾ ਲਗਾਓ ਕੇਵਲ ਬਿਜਾਈ ਨਾਲ ਟਰਾਇਲ ਕਰੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਛੋਟੇ ਨਾਲ ਸਖਤ ਉੱਚੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚ ਬਿਜਾਈ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ 14 ਕੁਇੰਟਲ ਝਾੜ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬਾਹਰੋਂ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਸੁਪਰਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬਿਜਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 22 ਕੁਇੰਟਲ

ਝਾੜ ਨਿਕਲਿਆ। ਖੈਰ ਹੁਣ ਹੋਰ ਤਜਰਬੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ। ਏਹੀ ਛੋਟੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਮੌਸਮ 'ਚ ਫਸਲ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਨਹੀਂ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ 'ਚ ਟਰੈਕਟਰ ਚੱਲ ਪਿਆ ਸ਼ਾਫਟ ਨਾਲ ਅਗਲੇ ਟਰੈਕਟਰ ਨਾਲ ਪਰਾਲੀ ਖਿਲਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਬਾਅਦ 'ਚ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਬਿਜਾਈ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਦੂਜੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਿਆ। ਅੱਜ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰੈਸ ਸਕੱਤਰ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਯੂਥ ਕਲੱਬ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਦਿੱਲੀ ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ 'ਚ ਲੰਮੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਨੇੜਲੇ ਛੇ ਸੱਤ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ, ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ ਪੰਚਾਇਤ ਵੀ ਰਿਹਾ।

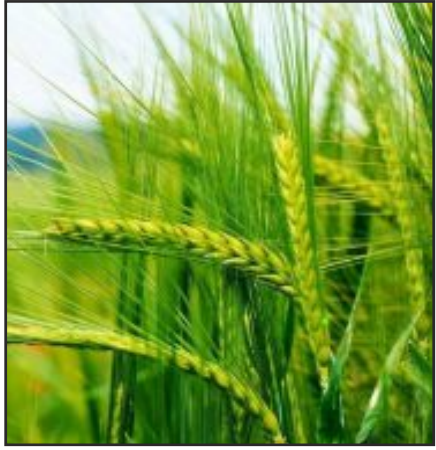
ਸੰਦੇਸ਼ : ਕਿਸਾਨ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਧੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੂਝਵਾਨੀ ਨਾਲ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ। ਕਿਸਾਨ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਬਣਾਉਣ

ਤੇ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤੇ ਛੋਟੀ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਸਬਸਿਡੀ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸੁਪਰਸੀਡਰ ਤੇ ਬੇਲਰ ਤੇ ਹੋਰ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਤਾਂ ਜੋ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਇਸ ਸਹੂਲਤ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਸਕਣ ਖਾਸਕਰ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਫਾਇਦਾ ਦੇਣ। ਜੇਕਰ ਜਲਦ ਮਸ਼ੀਨਰੀਆਂ ਮੁਹੱਈਆ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦੀ ਤਾਂ

ਪਰਾਲੀ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕੁਝ ਖਰਚ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇ। ਕਿਸਾਨ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੋਰਨਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਤਜਰਬੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ 98140-64298 ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਕਿਸਾਨ ਸਫਲ ਕਹਾਣੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਲਾਹ ਸੁਝਾਅ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

ਕਣਕ : ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਗੁੱਲੀ ਡੰਡਾ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਨਦੀਨ ਨਾਸ਼ਕ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਮਾਤਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਵਰਤੋਂ। ਰੇਤਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਰਾਧਿਕ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਉੱਪਰਲੇ ਨਵੇਂ ਪੱਤੇ ਹਲਕੇ ਹਰੇ ਅਤੇ ਫਿਰ

ਪੀਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਹੇਠਲੇ ਪੱਤੇ ਹਰੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਤਾਂ ਇੱਕ ਕੁਇੰਟਲ ਜਿਪਸਮ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਛਿੱਟਾ ਮਾਰੋ ਅਤੇ ਹਲਕਾ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦਿਓ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰੋ। ਜੇਕਰ ਪੀਲੀ ਕੁੰਗੀ ਦਾ ਹਮਲਾ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ ਤਾਂ ਫਸਲ ਤੇ 0.1% ਕਸਟੋਡੀਆ/ਕੈਵੀਅਟ/ਓਪੋਰਾ/ਟਿਲਟ/ਸਿਟਲਟ/ਬੰਪਰ/ਸ਼ਾਈਨ/ਮਾਰਕਜ਼ੋਲ ਜਾਂ 0.06% ਨਟੀਵੇ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਸਾਫ ਮੌਸਮ ਹੋਣ ਤੇ ਕਰੋ। ਤਣੇ ਦੀ ਗੁਲਾਬੀ ਸੁੰਡੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ 7 ਕਿਲੋ ਮੋਰਟਲ/ਰਿਜੈਂਟ 0.3 ਜੀ (ਫਿਪਰੋਨਿਲ) ਜਾਂ 1 ਲਿਟਰ ਡਰਸਬਾਨ 20 ਈ ਸੀ (ਕਲੋਰੋਪਾਈਰੀਫਾਸ) ਨੂੰ 20 ਕਿਲੋ ਸਲਫੂਬੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਰਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪਹਿਲੇ ਪਾਣੀ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਟਾ ਦੇਵੇ ਜਾਂ 50 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਕੋਰਾਜਨ 18.5 ਐਸ. ਸੀ. (ਕਲੋਰ ਟਰੈਨੀਪੋਰੋਲ) ਨੂੰ 80-100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।

ਤੇਲ ਬੀਜ : ਤਣੇ ਦੇ ਗਾਲੇ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਹੇਠ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਸ ਸਮੇਂ ਫਸਲ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਾ ਲਗਾਓ। ਚਿੱਟੀ ਕੁੰਗੀ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ

ਕਿਸਾਨ ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ ਖੇਤੀ ਰੁੜਵੇਂ

250 ਮਿ. ਲਿ. ਰਿਡੋਮਿਲ ਗੋਲਡ ਨੂੰ 100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।

ਕਮਾਦ : ਤਰਾਈ ਗੜ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਸੁੰਡੀਆਂ ਮੁੱਢਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ਾਖਾਂ ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਬੂਟੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਓ।

ਸਬਜ਼ੀਆਂ : ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਲੂ, ਗਾਜਰ, ਮੂਲੀ, ਸਲਗਮ, ਪਾਲਕ, ਧਨੀਆਂ, ਮੇਥੀ, ਲਸਣ ਅਤੇ ਮਟਰਾਂ, ਟਮਾਟਰ, ਬੈਂਗਣ, ਮਿਰਚ ਅਤੇ ਸ਼ਿਮਲਾ ਮਿਰਚ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਮਲਚਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਲਚਿੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਕੁੱਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਫੁੱਲ ਗੋਭੀ ਦੀਆਂ ਪਛੇਤੇ ਮੌਸਮ ਦੀ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਦੀ ਲਵਾਈ ਲਈ ਢੁੱਕਵਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਟਮਾਟਰ, ਬੈਂਗਣ, ਮਿਰਚ ਅਤੇ ਸ਼ਿਮਲਾ

ਮਿਰਚ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਦੀ ਬੀਜਾਈ ਲਈ ਸਮਾਂ ਢੁੱਕਵਾਂ ਹੈ। ਗਾਜਰ, ਮੂਲੀ, ਸਲਗਮ, ਪਾਲਕ, ਧਨੀਆਂ, ਮੇਥੀ, ਲਸਣ ਅਤੇ ਮਟਰਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ-89 ਅਤੇ ਮੀਠੀ ਫਲੀ ਦੀ ਬੀਜਾਈ ਲਈ ਸਮਾਂ ਢੁੱਕਵਾਂ ਹੈ। ਪਿਆਜ਼ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਦੀ ਬੀਜਾਈ ਲਈ 4-5 ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਬੀਜ। ਆਲੂਆਂ ਨੂੰ ਤੇਲੇ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ 300 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਮੈਟਾਸਿਸਟਾਕਸ 25 ਤਾਕਤ ਨੂੰ 100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਆਲੂਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛੇਤੇ ਝੁਲਸ ਰੋਗ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ 500-700 ਗ੍ਰਾਮ ਇੰਡੋਫਿਲ ਐਮ-45/ਮਾਰਕਜ਼ੋਬ

/ਐਂਟਰਾਕੋਲ/ਕੱਚ ਜਾਂ 750-1000 ਗ੍ਰਾਮ ਕਾਪਰ ਐਕਸੀਕਲੋਰਾਈਡ/ਮਾਰਕ ਕਾਪਰ ਨੂੰ 250-350 ਲਿਟਰ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਸਾਫ

ਮੌਸਮ ਹੋਣ ਤੇ ਹਫਤੇ-ਹਫਤੇ ਦੇ ਵਕਫੇ ਤੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਬੀਜ ਵਾਲੇ ਆਲੂਆਂ ਨੂੰ ਝੁਲਸ ਰੋਗ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਣੂ ਰੋਗ ਦੀ ਲਾਗ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪਤਰਾਲ ਕੱਟ ਦਿਓ। ਜਿਹੜੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਪਿਛੇਤੇ ਝੁਲਸ ਰੋਗ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦਾ ਪਤਰਾਲ ਖੇਤ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਓ।

ਬਾਗਬਾਨੀ : ਸਦਾਬਹਾਰ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟਿਆਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਛੋਟੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਠੰਡ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਬੂਟਿਆਂ ਉੱਪਰ ਕੁੱਲੀਆਂ/ਛਪਰੀਆਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖੋ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਸਰਕੰਡਾ, ਦੱਬ ਜਾਂ ਖਜੂਰ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਹਲਕੀਆਂ ਸਿੰਚਾਈਆਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿੰਬੂ ਜਾਤੀ ਦੇ ਖਰੀਫ ਰੋਗ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ 50 ਗ੍ਰਾਮ ਸਟਰੋਪਟੋਸਾਈਕਲੀਨ 25 ਗ੍ਰਾਮ ਕੋਪਰ ਸਲਫੇਟ 500 ਲੀਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ (2:2:250) ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬੋਰਾਂ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿੱਟੇ ਦੇ ਰੋਗ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ 0.25% (250 ਗ੍ਰਾਮ/100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ) ਘੁਲਣਸ਼ੀਲ ਸਲਫਰ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਅਤੇ ਬੋਰਾਂ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਕਾਲੇ

ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬੂਟਿਆਂ ਉੱਪਰ ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ 2:2:250 ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਬੋਰਾਂ ਉੱਪਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਰਵਾਂ ਫਲ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਇਕ ਸਿੰਚਾਈ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ। ਪਤਝੜੀ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਲੂ, ਅਲੂਚਾ, ਨਾਸ਼ਪਾਤੀ, ਅੰਜੀਰ, ਅੰਗੂਰ ਆਦਿ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਖੇਤ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਵੋ। ਅੰਬਾਂ ਦੀ ਗੁੰਦਹਿੜੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤਣੇ ਦੁਆਲੇ ਅਲਕਾਥੋਨ ਸ਼ੀਟ ਨਹੀਂ ਲਪੇਟੀ ਤਾਂ ਤੁਰੰਤ ਲਪੇਟ ਦਿਓ। ਅਮਰੂਦ ਅਤੇ ਬੋਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਮੁੱਖ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਸੀ ਖਾਦਾਂ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ : ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਅਫਾਰੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੁਤਰੇ ਹੋਏ ਬਰਸੀਮ ਵਿਚ ਤੂੜੀ ਮਿਲਾ ਕੇ ਖੁਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਇਕੱਲੀ ਪਰਾਲੀ ਨਾ ਪਾਓ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਖੁਰਾਕ ਦੇਣੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 24 ਘੰਟੇ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਤੱਤ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੋ। ਖੁਰਾਕ ਚੰਗੀ ਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰੀ ਹੋਵੇ। ਚਾਰੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 40-50 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਪਸ਼ੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਖਰਚਾ

ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਖੁਰਾਕ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ 9-10 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਖੁਰਾਕ ਸਸਤੀ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁੱਧ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕੁੱਲ ਖਰਚੇ ਵਿਚੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 65-70% ਖਰਚਾ ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਠੰਡੇ ਮੌਸਮ ਤੋਂ ਬਚਾਓ - ਵੈਟਰਨਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਮਾਹਿਰ

ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਵੈਟਰਨਰੀ ਅਤੇ ਐਨੀਮਲ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੰਡ ਦੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਈ ਠੁਕੜੇ ਸਝੇ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਾ ਛੱਡੋ। ਤੜਕੇ ਜਾਂ ਦੇਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸੈਰ 'ਤੇ ਨਾ ਲਿਜਾਓ। ਜਦੋਂ ਵਾਤਾਵਰਣ

ਤਾਪਮਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁੱਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਸੰਤੁਲਿਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਹਾਈਪੋਥਰਮੀਆ (ਵਧੇਰੇ ਠੰਡ ਗ੍ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਣਾ) ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਤੂਰੇ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰ ਕੁੱਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਘੱਟ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ, ਨਸਲ, ਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਠੰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਧਦਾ ਘਟਦਾ ਹੈ।

ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਤਲਾਈ ਜਾਂ ਗਲੀਚੇ ਵਾਲੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਨਿੱਘੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿਚ

ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਆਪਣੇ ਪਾਲਤੂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਜਲਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅੱਗ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਰੱਖੋ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀਟਰ ਅਤੇ ਲੈਂਪਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖੋ। ਆਪਣੇ ਪਾਲਤੂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ

ਸਰੋਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਗਰਮੀ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਬਿਹਤਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਚਾਕਲੇਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੁੱਤਿਆਂ ਲਈ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਣ। ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹਾਉਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਕਰੋ। ਪਤਲੇ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲੇ ਕੁੱਤੇ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ

ਕਰ ਸਕਦੇ। ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੋ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਪੱਜੇ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਫਟ ਸਕਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਅਤੇ ਸੁੱਕਾ ਰੱਖੋ। ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਜੈਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਰੀ ਦੇਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਗੁਰਦਿਆਂ ਦੇ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸਮਿਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਕਰੋ। ਕੁੱਤੇ ਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕੂਲੈਂਟ ਨੂੰ ਸੁਆਦ ਵਿਚ ਮਿਠੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਚੱਟਦੇ ਜਾਂ ਪੀਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਮਾਤਰਾ ਵੀ ਕੁੱਤਿਆਂ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖੋ। ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਤੂਰੇ ਅਤੇ ਬਿਰਧ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਲਈ ਕਸਰਤ ਦੀ ਵਿੱਧੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖੋ, ਖਾਸਕਰ ਜੇ ਗਠੀਏ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ, ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਸੌਕੀ ਲੱਛਣ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਰਮ ਰੱਖੋ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਲੈ ਜਾਓ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਮ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪੱਤਰ

ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਪੰਜਾਬ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ।

ਵਿਸ਼ਾ : ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ (ਸਾਲ 2016 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਰੀਟਾਇਰੀ) ਖੇਤੀ-ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ/ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ "ਨਵੇਂ ਰੀਵਾਇਜ਼ਡ ਪੇ-ਸਕੇਲ" ਨਾ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਸ਼ੀਮਾਨ ਜੀ,

- ਅਸੀਂ ਕੋਈ 870, ਉਹ ਸਾਬਕਾ ਅਧਿਆਪਕ/ਖੇਤੀ-ਵਿਗਿਆਨੀ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੁੱਧ, ਹਰੀ (ਖੇਤੀ) ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਅਤੇ ਫਾਰਮੀ-ਸਹਿਦਾ ਦਾ ਇੰਨਕਲਾਬ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਨਾਮਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖੱਟਿਆ, ਸਗੋਂ ਪੰਜਾਬ/ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਅਤੇ ਖਾਧ/ਅੰਨ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭੁੱਖ-ਮਰੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।
- ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ, ਮੰਤਰਾਲਾ/UGC/ਅਤੇ ਛੇਵੇਂ ਕੌਮੀ ਪੇ-ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਇੰਪਲਾਈਜ਼ ਲਈ "ਰੀਵਾਇਜ਼ਡ ਸਕੇਲ" ਅਤੇ "ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ" ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।
- ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲਾ-ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ; ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਵਿਚ ਇਹ ਨਵੇਂ ਰੀਵਾਇਜ਼ਡ ਪੇ-ਸਕੇਲ, ਸਾਰੇ ਟੀਚਿੰਗ ਅਤੇ ਨਾਨ-ਟੀਚਿੰਗ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਗ ਪਏ ਹਨ।
- ਪਰ ਪੀ ਏ ਯੂ ਦੇ ਅਸੀਂ 870 ਸਾਬਕਾ (ਸਾਲ 2016 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਰੀਟਾਇਰੀ) ਖੇਤੀ-ਵਿਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ, ਇਨ੍ਹਾਂ "ਰੀਵਾਇਜ਼ਡ ਸਕੇਲ" ਅਤੇ "ਪੈਨਸ਼ਨ" ਤੋਂ ਵਝੇ ਹਨ।
- ਸਾਡੇ ਕਈ ਵਫਦ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ, ਵੀ. ਸੀ. ਪੀ. ਏ. ਯੂ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਉੱਚ-ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਭ ਨੇ 2016 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਰੀਟਾਇਰੀ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ/ਖੇਤੀ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ "ਰੀਵਾਇਜ਼ਡ ਸਕੇਲ" ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ " ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁੱਪੀ ਸਾਧ ਕੇ ਮਤਰੇਈ-ਮਾਂ ਵਾਲਾ ਵਤੀਰਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ।
- ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ (ਡੋਲੀ-ਪੋਸਟ) ਤੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ, ਵੀ. ਸੀ. ਪੀ. ਏ. ਯੂ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਉੱਚ-ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਵੇਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀ. ਏ. ਯੂ., ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ 2016 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਰੀਟਾਇਰਡ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਯੂ. ਜੀ. ਸੀ. ਅਨੁਸਾਰ, ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ "ਰੀਵਾਇਜ਼ਡ ਸਕੇਲ" ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ " ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੀਟਾਇਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਗਰਾਂਟ ਕੀਤੀ ਪੈਮੈਂਟ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਅਮਾਉਂਟ/ਮੁਦਰਾ ਵੀ ਰੀਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਲ 2016 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਰੀਟਾਇਰਡ ਅਧਿਆਪਕ/ਖੇਤੀ ਵਿਗਿਆਨੀ, ਪੀ.ਏ.ਯੂ.

ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਵੱਲੋਂ

ਕਿਸਾਨ ਭਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਡੀਲਰ/ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਟਰਾਂ ਲਈ ਚੰਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੂਟ

**ਵੱਟਸਐਪ
ਰਾਹੀਂ ਫਰੀ
ਸਰਵਿਸ ਪਾਓ।**

ਇੱਕ ਸਾਲ ਲਈ **300/-** ਰੁਪਏ

ਦੋ ਸਾਲ ਲਈ **500/-** ਰੁਪਏ

ਚੰਦੇ ਭਰਨ ਲਈ QR ਕੋਡ ਸਕੈਨ ਕਰੋ।

ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਕੇ. ਡੀ. ਕੰਪਲੈਕਸ, ਗਊਸ਼ਾਲਾ ਰੋਡ, ਨੇੜੇ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਮਾਰਕਿਟ, ਪਟਿਆਲਾ-147001
ਮੋ. 90410-14575 ਈ-ਮੇਲ : khetiduniyan1983@gmail.com

ਕੋਪਲ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਧੀਆ ਉਤਪਾਦ ਦੇ ਕੇ ਕਿਸਾਨੀ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ : ਕਰਮਜੀਤ ਅਨਮੋਲ

ਕੋਪਲ ਦੀ 13ਵੀਂ ਸਾਲਾਨਾ ਕਾਨਫਰੰਸ ਮੌਕੇ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਉਗੋਕੇ ਅਤੇ ਫਿਲਮੀ ਅਦਾਕਾਰ ਨਿਸ਼ਾ ਬਾਨੋ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ

ਬਾਂਸਲ 'ਚ ਗਰੁੱਪ ਘਰਾਟ ਦੀ ਕੀੜੇ ਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਕੋਪਲ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ 13ਵੀਂ ਸਾਲਾਨਾ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਟਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਖੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਟਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮੀ ਅਦਾਕਾਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਫਿਲਮ ਤੇ ਟੀ ਵੀ ਆਰਟਿਸਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਮਜੀਤ ਅਨਮੋਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਕੋਪਲ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਟੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦ ਬਣਾਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ ਬਾਂਸਲ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਐਮ ਡੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਜੀਵ ਬਾਂਸਲ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਹੋਰ ਤਰੱਕੀਆਂ ਲਈ ਸ਼ੁੱਭ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਐਮ ਐਲ ਏ ਭਦੋੜ ਸ੍ਰ. ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਉਗੋਕੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਦਾਕਾਰਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੰਗਰ ਮਿਸ ਨਿਸ਼ਾ ਬਾਨੋ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਤੇ ਸੰਜੀਵ ਬਾਂਸਲ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਘਰੇਲੂ ਪੈਸਟੀਸਾਈਡਜ਼ ਦਾ ਉਤਪਾਦ ਵੀ ਕਰਮਜੀਤ ਅਨਮੋਲ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾ ਬਾਨੋ ਵੱਲੋਂ ਲਾਂਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਪਲ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਐਮ. ਡੀ. ਸੰਜੀਵ ਬਾਂਸਲ ਨੇ ਕੰਪਨੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਡੀਲਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲ ਰਹੇ ਪਿਆਰ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ

ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਨਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਪਲ ਨੇ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਪਲ ਦੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀ ਕਮਾਈ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਸਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ

ਆਪਣੇ ਡੀਲਰਾਂ ਅਤੇ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਕੋਪਲ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ਼੍ਰੀ ਹੈਲਿਕ ਬਾਂਸਲ ਵੱਲੋਂ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਕੁਆਲਟੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਰ ਉਤਪਾਦ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ

ਰਿਣੀ ਰਹਾਂਗੇ। ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਨੇਜਰ (ਸੇਲਜ਼) ਸ੍ਰ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਕੋਲ ਪੈਸਟੀਸਾਈਡਜ਼ ਅਤੇ ਬਾਇਓ ਫਰਟੀਲਾਈਜ਼ਰ ਦੇ 200 ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਰੇਂਜ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬਾਂਸਲ'ਜ਼ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ ਬਾਂਸਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਘਟੀਆ ਕੰਮ ਦੇ ਰਾਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਟਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਆਲਟੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦ ਵੇਚਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ (ਸੇਲਜ਼) ਜਨਾਬ ਮੁਹੰਮਦ ਨਸੀਰ ਅਤੇ ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਇਕ ਲੱਕੀ ਡਰਾਮ ਵੀ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ, ਏ ਸੀ, ਫਰਿਜ਼, ਰੂਮ ਹੀਟਰ, ਮਾਈਕਰੋਵੇਵ ਆਦਿ ਦੇ ਇਨਾਮ ਕੱਢੇ ਗਏ। ਸਿੰਗਲਾ ਪੈਸਟੀਸਾਈਡਜ਼ ਚੁੰਨੂ, ਜਿੰਦਲ ਸੇਲਜ਼ ਏਜੰਸੀ ਬਰੇਟਾ, ਨੰਦਨ ਪੈਸਟੀਸਾਈਡਜ਼ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ, ਬਾਬਾ ਪੈਸਟੀਸਾਈਡਜ਼ ਗੁਰੂਸਰ ਜੋਧਾ, ਕਿਸਾਨ ਪੈਸਟੀਸਾਈਡਜ਼ ਕਿਲਾ ਭਰੀਆ, ਸਿੱਧੂ ਪੈਸਟੀਸਾਈਡਜ਼ ਬੁੱਗਰਾਂ, ਰਿਜਵਾਨ ਪੈਸਟੀਸਾਈਡਜ਼ ਬਿੱਜੋਕੀ, ਬਿੱਜੋਗ ਪੈਸਟੀਸਾਈਡਜ਼ ਭੈਣੀ ਬਿੱਜੋਗਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲਾਂ ਦੇ ਕਰੈਡਿਟ ਨੋਟ ਕਰਮਜੀਤ ਅਨਮੋਲ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾ ਬਾਨੋ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਅੰਨਦਾਤੇ ਨਾਲ ਕਦੇ ਧੋਖਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਸੂਬਾ ਕਿਸਾਨੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਵੱਧਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਕਾਰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਘਾਰ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਂਸਲ'ਜ਼ ਗਰੁੱਪ ਸੂਲਰ ਘਰਾਟ ਪਿਛਲੇ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬੜੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਸਿਹਰਾ

ਆਪਣੀ ਲੈਬਰਟਰੀ ਅੰਦਰ ਪਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਤਪਾਦ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਾ ਰਹੇ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਪਲ ਅਤੇ ਕੈਮਟੇਕ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਨੂੰ ਮੰਗ ਕੇ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਸਾਡਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਰਿਜਨਲ ਸੇਲਜ਼ ਮੈਨੇਜਰ ਸ੍ਰ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਰਕੀਟ ਅੰਦਰ ਜੋ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਪਿਛਲੇ 13 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੁਹਾਡੇ

ਵਧੀਆ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਟਰਾਂ ਅਤੇ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਕੈਮਟੇਕ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ਼੍ਰੀ ਨਵੀਨ ਬਾਂਸਲ ਨੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਟਰਾਂ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਉਮੀਦ ਜਤਾਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਨੀਸ਼ ਬਾਂਸਲ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ, ਕਮਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਮੋਹਿਤ ਵਰਮਾ ਅਤੇ ਸਤਿਗਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੇ ਵੀ ਸੰਬੰਧਨ ਕੀਤਾ।

